Nr. 18. **Tallinnas, neljapäewal 7. (20.) septembril 1906.** **I. aastakaik.**

Säde

Ilmub igal argipäewal.

Toimetus on:
Tallinnas. Rigaküla [illegible] m., nr. 18.

Toimetuse adress:
„Säde" toimetusele Tallinnas.
Wene keeles: [illegible] „Сäде" [illegible]
Telephon nr. 350 (ka [illegible]).

[illegible] 7 kop.
ja endine adress tuleb ka selle nummer [illegible] anda.

Tellimise hind on:
[illegible]

Üksik nummer 3 kop.
[illegible] 5 kop., [illegible] 15 kop.

Lugejaid, kelle tellimise aeg **1. septembriga lõppes,** palume **edasitellimisega** rutata!
Aupakliult
„Säde" talitus.

Kahesugune mõet.

Rahwawabaduse erakonna põhjuskiri jäeti kinnitamata ja erakonna kongressi pidamiseks ei antud luba.

Rahwawabaduse erakond ei ole rewolutsioniline erakond. Ta jääks praeguse walitsuse-wiisiga rahule, kui ministrid wolikogu ees wastutama pandaks.

See on wõrdlemisi wäikene nõudmine, ehk küll ta riigi elus õige tähtis on.

Sellest hoolimata aga, et rahwawabaduse erakonna nõudmine suur ei ole ja see erakond rewolutsioniliste erakondade seas ei seisa, jäetakse ta põhjuskiri kinnitamata ja kongressi pidamiseks luba andmata.

Selsamal ajal, kui rahwawabaduse erakonnaga niisugusel wiisil ümber käiakse, lastakse „Wene rahwa ühisust" wabalt töötada.

27. aug. awati Peterburis esimene „Wene rahwa ühisuse" esimeeste ja wolinikkude kongress. 20. oktobriks on sellelesamale ühisusele luba antud üleriiklist kongressi ära pidada.

See erakond, kellele niisugune wabadus tegewuse awaldamiseks kätte on antud, kaitseb wana korda, isewalitsuslist keisririiki. See erakond ei taha 17. oktobril rahwale lubatud õigustest midagi teada. Ta palub Keisert, et see Isewalitsejaks wanas mõttes jääks.

See erakond tuleb rewolutsioniliseks erakonnaks tunnistada, sest et ta praegust korda ümber lükata ja wana korda maksma panna soowib.

Wene rahwa ühisusel on aga kongresside pidamine lubatud, ehk küll see erakond rewolutsioniline erakond on, rahwawabaduse erakonnale ei anta aga kongressi pidamiseks luba, sellest hoolimata, et wiimane rahulik erakond on.

Eks see ole kahesugune mõet? Wana korra tagasisoowijatel on wabadust küll, „seaduslikult" maksewa korra poole hoidjatel mitte.

See nähtus ei ole ainukene sarnane.

Riigiwolikogu on seaduslinе asutus, niisama kui ministeriumgi. Esimene annab seadusi, teine täidab neid. Pealegi walwab esimene, et teine neid nõnda täidaks, kuidas kord ja kohus. Nii on õieti riigiwolikogu kõrgem kui ministerium.

Riigiwolikogu koosolemise ajal ja pärast seda arwustasiwad ministeriumi leht „Rossija" ja teised paremal pool seiswad ajalehed riigiwolikogu tegewust terawasti. Nimetati wolikogu selleks ja teiseks ja katsuti teda lugejate silmis kõigiti ära laita. Seda tehakse praegugi. Keegi ei keelanud seda ja kedagi ei ole selle eest wastutusele wõetud, oli öeldud, mis tahes.

Seesamal ajal, kui wolikogu mahalaitmiseks kõigil wabadus oli, on ministeriumi wastased ajalehed eneste keskelt palju kaaswõitlejaid kaotanud. Kui palju on ajalehti wiimasel ajal kohtu alla antud, kinni pandud, trahwi maksma mõistetud jne! Neid ei jõua üles lugeda. Iga päew toob uusi teateid, kuidas siin ja seal ajalehed wastutusele on wõetud.

Nii on näha, et wolikogu wastane wõib olla, ministeriumi wastane aga mitte, ehk küll mõlemad, niihästi wolikogu kui ka ministerium, üks osa walitsusest on. Kas on siin mõet ühesugune?

Et kahesugust mõetu tarwitada wõib, see on loomulik. Keegi ei wõi aga salata, et niisuguse mõedu tagajärjed soowitawad ei ole. Juba wanast ajast saadik on see mõet hukka mõistetud ja seda on õigusega tehtud. Kaugele selle mõeduga ei jõuta.

Waja oleks, et selle mõedu tarwitamisele lõpp tehtaks. Lubatakse Wene rahwa ühisusel kongressi pidada, siis peaks kongressi pidamiseks ka rahwawabaduse erakonnal õigus olema. Lastakse wolikogu tegewust arwustada, siis peaks ka muude ametliste asutuste ja üleüldse ametnikkude tegewust arwustada lastama. Seda nõuab õigus. Karta ei ole selle õiguse tagajärgedest midagi. Küll aga wõib tema tarwitusele wõtmine head tuua, sest ainult õigusetegemine wõib lugupidamist teenida ja tõsiseid sõpru wõita.

X.

Nõudke paberossisi

„Tere-Tere!"

10 tükki 6 kop.;
25 tükki 15 kop

kõige paremast materjalist.

„Ottomanni" wabrikust Peterburist.

Wägiwalla mõjust laste peale.

P. Hellat. 2

Kergesti arusaadaw on, kui suur wanemate kohuste tundmine laste wastu sarnasel korral olla wõib. Laps pole mitte wanema silmas isik, kellel nõndapea, kui ta sündinud, kõik täielised inimese õigused on, waid laps on wanema silmas ennem asjaks, kellega kõik teha wõib, mis tahetakse.

Wanem ei mõtle mitte selle peale, et laps tema süü läbi ilmas elab ja selle pärast wanem rahustatud on lapse ümber õigusliku õhuringi alal hoidma, waid arwab enesel woli olewat ainult oma tuju järele temaga ümber käia; täna healitseda, armastada, kui tuju seda lubab, homme peksa, solistada, tõugata, tõmmata, jälle sellepärast, et wanema tuju sarnane on.

Selle kuu 6. ja 7. pw. oliwad Peterburis semstwo presidendid, mõisnikkude esimehed ja mitmed teised tuttawamad awalised tegelased koos, et nõu pidada selle üle, mis Wenemaa kodaniku õiguslises korras muuta tuleks. Nemad tegiwad otsuseks, et kui riik ja rahwas edenema peawad, siis on tarwis: südametunnistuse wabadust, trükiwabadust, sõnawabadust, koosolekute wabadust ja ühisuste wabadust ...

*) Nimetas kaib selle aja kohta. kui kõne peeti. Toim

nõuda. Peale selle rahwa osawõtmist seaduseandmisest walitud meeste läbi. Alles nende õiguste waral wõib omawoli ja wägiwalla wastu, mis senini meie riigis walitseb, wõidelda, temast jagu saada.

Nendest nõudmistest näete, missugune seltskonna õigus peab olema, kui ta mitte wähenema ei pea. Seltskonnal peab wõimalus olema seda uskuda, mis ta ise heaks arwab; temal peab wabadus olema seda rääkida, mis ta ise õigeks peab; temal peab abinõud olema selle eest wõidelda, et ka temale tõtt räägitakse, õigust tehakse.

Kui nüüd täiskaswanud inimesed ilma sarnaste õigusteta mitte edeneda ei wõi, mis arwate siis lastest. Need on ometi elawad olewused, kes kaswama, kes eneses kõiki headuse ja õiguse tundmusi sünnitama, kaswatama, edendama peawad.

Et aga kõik need tundmused sündida ja kaswada wõiksiwad, selleks on tarwis, et lapsed enesega ümberkäimises alataja ise seda tunda saaksiwad.

Aga kuidas antakse au õigusele lastega ümberkäimises? Kas leiate palju wanemaid, kes mitte iga sammu peal oma last ei petaks, temale ei waletaks? Pettus hakkab juba rinnaajast peale ja kestab wahetpidamata edasi, kuni laps ise selle wastu protesterima hakkab. Juba hällis, kui laps enesel seda ehk teist puudu tunneb olewat ja nutu läbi parandust nõuab, topitakse temale paranduse asemel tühi gummi-nisa suhu. Mis on see muud, kui alatu pettus? Sellest ei taha rääkidagi, et ta korraga ka kõige parem lapse kõhu rikkuja on. On laps juba niikaugele edenenud, et teda tühja nisaga enam ära petta ei saa, siis hakkawad teised peenemad pettuse-wiisid peale.

Tahab näituseks ema kuhugi minna, siis ei ütle ta mitte lapsele, oota siin, mina pean seda ja seda tegema, waid ta jätab last maha selle ehk teise pettuse abil: Waata aknast wälja, waata, kuidas seal kiisu tiritammi istutab, kuidas wares lendab, kuidas warblane hüppab, ja ometi pole ei kiisut, warest ega warblast kusgil näha.

Küsib laps midagi, siis ei öelda temale mitte, et seda selle ehk teise põhjuse pärast anda wõimalik pole, waid teda katsutakse jälle ära petta: Muri on ära söönud, kass on ära wiinud jne.

Paneb laps millegi asjale wastu, siis ei seletata temale muidugi mitte ära, et sellele wastu ei wõi panna, seda on selle ja teise põhjuse pärast tarwis, waid last katsutakse pettuse, nurjatu wõltsimise abil seda ehk teist asja tegema meelitada.

Tahetakse, et laps midagi teeks, siis ei mõtlegi wanemad selle peale, et lapsele ära näidata, et seda tarwis, et see lapse kohus, waid last meelitatakse seda ja teist tegema, temale selle eest kas seda ehk teist osta lubades, teda sinna ehk teise kohta wiia pakkudes jne. Ja on laps seda uskuma jäänud, kui palju on neid wanemaid, kes oma sõna peawad ja oma lubamist täidawad? — — —

Wõltsimine, petmine, sõnamurdmine lastega ümberkäimises, see on nõndasama hõlbus nagu wõileiba süüa. —

Ja kui nüüd laps kõige selle pettuse, wõltsimise, waletamise, sõnamurdmise kaudu nii kaugele on wiidud, et ta wanema sõna ei usu, et wanema sõna ei kuule, et ta oma wõltsijast, petjast, sõnamurdjast wanemast lugu ei pea, mis tewad wanemad siis? Siis hakkab weel suurem wägiwald peale. Siis katsutakse lapsele usku, sõnakuulmist, lugupidamist peksmise, witsade ja mitmesuguste trahwide abil sisse harjutada. — — Just nõndasama, kui meie monopol teeb. Asutatakse kõiges riigis, iga sammu peal kabakud ja kui rahwas ennast joobnuks joob, siis hakatakse teda targaks kloppima — ja seda nimetatakse kaswatuseks, õiguseks....

(Järgneb.)

Kodumaalt.

Wirumaalt. Kohalast. Tulekahju. Neljapäewa ööſel wastu 1. septembrit põles Kohala mõisas heinaküün kõige heintega maani maha. Heinu olnud küünis üle kahesaja koorma. Tulehakatus olla täiesti teadmata.

— W. S. Õnnetus hoolетuse läbi. 2. sept. läinud Haljalas asuwa trahteri sulane Rakwerest piiblitaadaks õlut, mõdu ja muud sarnast materjali tooma. Tagasi tulles koputanud ta oma piibu wastu õllekorwi tühjaks. Piibu tuha sees olnud aga weel tuld, mislabi õled

Spartacus.

2

Giovanioli romaan wana Rooma riigi orjade wabaduse wõitluste ajast. Eesti keelde **K. Pintowski.**

Raske on enesele seda toredust ja silmale awanewa waatepildi mitmekesisust ette kujutada, mida suur tsirkus sellel silmapilgul pakkus: igasuguse wärwilised tunikad, togad, peplumid ja teised wanaaegsed Rooma riided; liikuwate peade meri; wehklewad käed; mürisew kõnekõmin ja mürin, mis tulepurskaja mäe maaalust mürinat meelde tuletas.

Paljud wõtsiwad kodust kaasawõetud toiduained wälja ja sõiwad suure isuga liha, sinki, Roomas sel ajal laialt armastatud weriworsti ja kuiwatatud leiba meega. Selle juures pidasiwad nad oma head tuju lõbusa naljatamisega ülewal ja torkisiwad üksteist pilgetega, mis igakord just mitte kõige kombelisemad polnud. Mitmes kohas tsirkuse läheduses müüdi odawaid maiustusi, nagu: präänikuid ja praetud herneid, mida plebejid oma naistele ja lastele aja-wiiteks ostsiwad. Janu kustutamiseks, mida soolased praetud herned sünnitasiwad, oli siinsamas ka kohe wein, ehk õigem öelda — misgi wedelik, millel mingit õigust polnud weini nime kanda, käepärast.

Kolmandal istmereal „Triumphi-wärawa" lähedal istus kahe kawaleri wahel keegi haruldase ilususega Rooma matrona. Oma kõrge kaswu, suurepäralise kehaehituse, painduwuse ja uhkete õlade poolest kujutas ta enises tõsist Rooma tütart. Peened näojooned, kõrge otsaesine, kena roomaliku kaariline nina, wäike suu, mille huuled aina wägisi kirglisele suudlemisele meelitasiwad, — kõik see ühises kokkukõlas, tegi selle naisterahwa päris nõiduwiluſaks. Paksud, siidipehmed ronga tiiwa karwa juuksed, mida tore, säräwate kalliste kiwidega rikkalikult ärakaunistatud diadeem*) otsaesisel ülewal hoidis, langesiwad uhkete käharate lokkidena alla õladele.

Sellel iludusel oli walge, kõige peenemast willasest riidest walmistatud ja kuldnarmastega ehitatud tunika seljas, mis wäga maitserikkalt tema kenade kehawormide ümber istus ja neid wabalt waadelda laskis. Tunika peal oli walge purpuriwoodriga palla, mis toredates woltides alla langes. Seda noort hiilgawa-ilusat ja rikkalikult ehitud naisterahwast, keda pealt näha kolmekümne aastasekski ei wõinud pidada, hüüti Valeriaks. Ta oli kuulsa Valeria Messala tütar ja kuulsa kõnemehe Quintus Hortensiuse, kes Cicerole tõsiseks wastaseks oli ja hiljem ise konsuliks sai, poolõde. Mõni kuu enne seda aega, kust meie jutustus algab, oli Valeria mees teda sigimataks tunnistanud ja ennast temast ära lahutanud. Tõsiseks abielu lahutamise põhjuseks pole aga mitte Valeria sigimatus olnud, nagu Roomas igal pool aina kõwasti kõneldi, waid — naise kahtlane eluwiis. Seltskonna arwamise järele oli Valeria kahtlaste eluwiisidega ja woorusеta naisterahwas, ning tuhanded suud teadsiwad tema armastuse juhtumistest mõndagi jutustada. Olgu kuidas oli, aga see põhjus, mis mees abielu lahutamiseks ette oli toonud, kattis igas juhtumises Valeria elukombed kaunistigi kinni ja kaitses tema au seltskonna arwamiste eest.

Valeria kõrwal istus noormees Elvius Medullius, kelle kahwatu nägu elupõlgtust ja igawuse-tundmist awaldas. Juba 35 elu-aasta sees oli elu temale hapuks läinud. Elvius Medullius oli nende ärahellitatud ja igasugustest lõbustustest ärarüdinenud Rooma patriitside hulgast, kellede käes sel ajal walitsuseohjad seisiwad. Isamaalised wägitööd, nagu sõjakäigud, naabri-rahwaste allaheitmise ja isamaa eest surma minemise, oliwad nad plebejide hooleks jätnud; nende eneste teha oli aga — oma pärandatud warandust toreduse ja pehme elu keskel nahka panna, mitte midagi teha ehk, kui juba — siis ainult seda prowintsi, mis nende walitsuse alla oli antud, riisuda ja raha taskusse toppida.

Teisel käel selle nais-ilududse kõrwal paistis Marcus Decius Cädiciuse punane, ümmargune ja elurõemus nägu. Marcus Decius oli aastat kolmkümmend wana patriitslane, kes pooled päewad kõige kuulsama Rooma linna koka walmistatud roogade maitsmise kallal mööda saatis. Muist aega saatis ta muude lõbustuste kallal mööda, millede seas jällegi maitsewad õhtu-road suurepära'iselt sisseseatud tricliniumis kõige tähtsamat osa etendasiwad.

Selle seltskonna juurde ühines ka üleilma kuulus kõnemees Quintus Hortensius, kes peaaegu kõige wiimasena tsirkusesse sisse astus. Ta polnud weel 36 aastatgi wana. Oli aga juba kaua ennast kõne-kunstis ja selle-kohaste keha-liigutuste tegemises harjutanud, nõnda et need liigutused temale päris külge oliwad kaswanud, ja ta wälimus igal pool, olgu senatis kõnetoolil, söömalaua taga wõi tsirkuses, iseäralist suurust ja imestamise wäärilist kombewiisakust awaldas ja tema isikus waimusuurust wälja paista laskis. Ta kandis harilikult tumeda-wärwilisi riideid, ja ta toga woldid oliwad alati nõnda korralikult ja maitserikkalt seatud, et ka need tema meeldiwa wälimusega ikka kokkukõlas seisiwad ja selle mõju ainult suurendasiwad.

Selles wanaduses oli ta juba sõjamehe loorberisigi enesele jõudnud koguda, kuna ta kõikidest nendest wõidurikastest sõjakäikudest osa oli wõtnud, mida ühendatud Italia sõjawäed oma maa wabaduse kaitsmiseks ette oli wõtnud. Kaks aasta joolsul oli ta — ciitelwähema wäe-jao ülemaks ja hiljem sõjawäe tribuniks tõstetud.

Hortensius polnud mitte üksinda tähtis õpetlane ja kuulus kõnemees, waid ka wäga hea näitekunstnik. Selle eest, et ta igas asjas wäga edurikkalt edasi jõudis, pidi ta oma kõlarikkale, meeldiwale healele ja ettekandmise-kunsti osawusele tänulik olema. Isegi selleaegne kuulus kurbmängude etendaja Äsop ja mitte wähem kuulus Roscius ei pidanud häbiks forum'i (rahwa koosolemise platsi) peale ilmuda tema kõnesid kuulama, et ennast ettekandmise kunstis täiendada.

Sel waheajal, kui Hortensius, Valeria ja kaks teist kawaleri üteles'is magusat juttu weitsiwad, ning üks wabakslastud orjadest metrona käsu peale nime-lauda toomas käis, mille peale nende gladiatorite nimed üles oliwad pandud, kes tänasest wõitlustest osa pidiwad wõtma, — tegi püha rongikäik sisemise müüri ääres ringi ümber tsirkuse ja pani jumalate kujud müüri peal olewale sellekohalisele platsile.

Sellest isteplatsist, kus meie tuttaw seltskond asus, weidi emal istusiwad oma kaswatajaga kaks noort patriitsi, walged purpuriwoodriga togad seljas. Ühte neist wõis aastat neliteistkümmend wanaks pidada, kuna teine — umbes 20-aastane oli. Oma laiade, kõhnade kindlajooneliste nägude järele oliwad nad mõlemad päris puhaswerd roomlased. Need oliwad Scipio ja Cato, Parciuse sugust, Punia sõjas kuulsaks saanud Cato Censori, kes nimelt Karthago põhjalist ärahäwitamist oli nõudnud, lapselapsed.

Nendest mõlemist wennast näis noorem Scipio enam jutukam ja lõbusam olema, kui wend Cato. Õige sagedasti pööras ta ennast ühe ja teise küsimusega oma kaswataja Sarpedoni poole, kuna noor Marcus Porcius Cato kõige aja wait ja tõsine oli: ta kulm oli kortsus ja nägu tusane, mis küll tema wanadusega hästi kokku passida ei tahtnud. Juba selles wanaduses paistis temast iseloomu tüsedus ja waadete kindlus wälja. Tema kohta kõneldi, et kaheksa aasta wanuselt olla teda tema onu Trususe majas keegi itallaste wabaduse-wõitlejate juhtidest — Marcus Pompedius Silo, kes itallastele Roomas roomlastega ühesuguseid kodaniku õigusi nõudis, käte peale wõtnud ja aknast wälja wisata ähwardanud, kui ta onu ees itallaste õiguste eest ei kosta. Kuid kõigist hirmutusest ja ähwardusest hoolimata, pole ta poisikese suust ainustgi sõna ega ka ainustgi ehmatuseliigutust wälja suruda suutnud, mis aimata oleks laskud, et noor roomlane walmis on järele andma. Selles 14-aastases, raudse iseloomuga poisikeses walmis wanade mõttetarkade ja esiwanemate pühaks peetud kombete mõjul, mida temale nüüd hoolega õpetati, tõsine Rooma riigi kodanik, kes meheeas ennast ennem Utika woolude sisse heitis kui itallaste wabaduse nõuetele järel oleks annud.

Triumphi-wärawa kohal, just wäljakäigu juures istus üks patriitsi poisikene oma kaswatajaga ja kõneles teise, umbes seitsmeteistkümneaastase noormehega, kellel waewalt esimene korwa-udu näo peal nähtawale oli tulnud, aga juba toga seljas oli, nagu täiskaswanud mehelgi. Noormes oli wäiklase kaswuga ja nõrga kehaehitusega, ta kahwatut nägu ümbritsesiwad aga paksud mustad juukse-lokid ja ta suurtes mustades silmades särab teraw mõistus. See oli Titus Lucretius Carus, heast Rooma perekonnast pärit, kes hiljem oma nime suurepäralise luguaulu „De Rerum Natura" läbi surematuks on teinud.

Teine poisikene, kes oma wälimuse poolest palju tugewam ja erksam oli, polnud keegi muu, kui 12-aastane Cajus Longinus Cassius, ka heast perekonnast pärit. Temale oli saatus ette walmistanud, kõikides nendes sündmustes, mis Rooma wabariigi langemisega lähemas ühenduses seisiwad, tähtsat osa etendada.

Mõlemad poisikesed ajasiwad iseleskis elawalt juttu. Tulewane suur luuletaja, kes juba kaks-kolm korda konsuli majas oli käinud, oli wäikeses Cassiuses suurt waimu, warast wõttesüpinist ja kõrget meele-ausust ära tunnud, ja sellepärast temast lugu pidama hakkanud. Niisamuti armastas Cassius ka Lucretiust, kelleatal ühesugused tunded ja püüded, ühesugune põlgtus elu wastu ning ühesugused waated jumalate ja inimeste kohta oliwad.

Lucretiuse ja Cassiuse ühidal istus Sulla poeg Faust, haiglane, kahwatu, punase peaga ja sinise silmadega poisikene, kelle nägu weel hiljuti saadud hoopide tagajärjel siniseid plekkisi ja muhkusi täis oli. Auahne läige ta sakarawalal näol awaldas, et see talle wäga meeldib, kui teda õnneliku diktatori pojaks peetakse.

Selle waheaja sees oliwad nooreb gladiatorite õpilased juba arena peale wälja tulnud ja wehklesiwad konsulite ja Sulla ootusel, kes roomlastele seda lõbu oliwad walmistanud, hoolega järeltehtud Herkulese-keppidega ja puust mõekadega.

See ilmasüüta wõitlus ei huwitanud aga kedagi, peale wanade sõjameeste ja teenistusest lahti lastud gladiatorite, kes ise sadasi lahinguid läbi oliwad teinud ja lugemata kordesid surmale silma wahtinud. Korraga läks terwes määratusuures amphiteatris müriſew käteplaksutamine lahti.

„Elagu Pompejus! . . Elagu suur Pompejus!" kajas korraga tuhandest suust.

Pompejus, kes sel silmapilgul tsirkusesse sisse astus, asus oma platsile oppidumi lähedal. Sealsamal istusiwad ka Vesta-neitsid, kes juba aegsasti oma kohtade peale oliwad istunud ja suure põnewusega werise wõitluse algust ootasiwad. Ka neile näis werine waatepilt lõbu tegema, ehk nad küll terwe oma elu neitsilikult puhta jumalanna teenistusele oliwad pühendanud. Pompejus tõusis oma istmelt üles, kummardas kergesti rahwa poole ja saatis igasse külge käe-musuid — tänutäheks awaliku au-awalduse eest.

Cnejus Pompejus oli sel ajal umbes 28 aastat wana. Ta oli pika kaswuga ja kangelase kehaehitusega mees; paksud mustad juuksed, mis nagu müts tema pead katsiwad, ulatasiwad pea-aegu kuni kulmudeni, kust kaks suurt musta silma auahnelt wälja wahtisiwad; peale auahnuse ja walitsemise-himu ei awaldanud need silmad aga midagi.

(Järgneb.)

*) Naisterahwa peaehe.

ja heinad wankris põlema läinud ja terwe koorem tulerooks langenud. „Piiblilaat" jäänud selle õnnetuse tõttu ilma alkoholita.

Wiru-Nigulast. Eesti rahwas ei ola weel hukas. 3. sept. peeti siin piiblipüha, kus kohalik õpetaja selle eest südamest Jumalat tänanud, et Eesti rahwas weel hukas ei ole. Et ahwas weel koguni hukas ei ole, seda näitab see asjalugu, et piibliraamatuid rohkem olla ostetud kui minewal aastal.

— Kohalikus kihelkonnakoolis algab õpetus 18. sep.

Kosejelt. Õpetaja ametisse õnnistamine. Pühapäewal 27. augustil oli meil õpetaja hr. Põld'i ametisse õnnistamine, mida piiskop hr. Lemm, praosti kohuste täitja hr. Winkler ja hr. Steinfeldt Harju-Jaanist toimetasiwad. Kohalikud mõisnikud oliwad meie wana kiriku wäga kaunisti lilledega ära ehtinud. Wihmasest ilmast hoolimata oli rahwast kaunis rohkesti kokku tulnud, nii et õpetaja hr. Steinfeldt wäljas pidi jutlust ütlema. Pärast, kui kiriklikud talitused mööda oliwad, sõitsiwad kõik herrad Rawila mõisa, kus selle päewa mälestuseks pidusöök oli.

Tõde. **Paistust.** Joogikoha awamise katsed. Holstre wald on praegu selle poolest küll õnnelik, et siin wiinapoodi ei ole. Küll on siin mitu korda seda awada katsutud, kuid see ei ole senini weel täide läinud. Igakord, kui monopoli awamise jutud Holstreesse ulatawad, on wallawolikogu palwega ülemuse poole pööranud, et see alkoholine hallik mitte awatud ei saaks, ja seda palwet on tähele pandud. — Nüüd on jälle kuulujutud liikumas, et keegi holsterlane ministeriumisse sellekohase palwe sisse olla annud, et temale luba antaks Holstre wallamaja lähedale trahterit asutada, — ka katsuda ta walla wolikogugi enese poole wõita ja käia ühe wolimehe juurest teise juurde ning meelitada neid mitmesuguste abinõudega oma poole. Loodame aga, et wolikogu-liikmed endid temast eksitada ei lase ja endist wiisi kindlasti joogikoha awamise wastu seisawad.

A. C. **Tartu maakonnast.** Tulekahju. Reede öösel, umbes kella 11 ajal, põlesiwad Tartu ligidal olewas Ropka mõisas karjalaudad ühes põhuküünidega, tallimehe ja juustumeistri elumajaga maani maha. Kõik loomad, arwu poolest 188, ja 25 hobust, on ühes põhuga, ristikheinaga, põllutöö-riistadega, regedega ja wankritega tulerooks saanud. Ainult 13 hobust ja mõned wankrid on wälja saadud tuua, kuna ühel wäljatoodud hobusel niipalju tulehaawu on olnud, et teda sellepärast kohe maha lasti. Tallimehe toakraam on kõik ära põlenud, kuna juustumeistri kraami muist wälja on saadud tuua. Ka kärneri hobune ühes wankriga on tulesse jäänud. Tule hakatus on teadmata, kuid arwatakse kurja käe läbi sündinud olewa. Öövaht on tulekahju alles taewapealsest kumast märganud. Imelik on, et nii suures mõisas, kus hooned nii laiali ehitatud on, ainult üks öövaht oli ja weel imelikum sellepärast, et see otsekohe kindral-kuberneri määruste wastu käib, mis 1. augustist maksma hakkasiwad ja millede järele mõisates öösi kaks jala- ja kaks ratsawahti peab olema.

— Rahwameelne eduerakond seadusklikuks tunnistamata. „Post." teatab, et Liiwimaa kubermangu ühisuste ametikoht Eesti rahwameelse eduerakonna põhjuskirja seaduslikuks tunnistamata on jätnud ja nimelt selle pärast, et eduerakonna seaduslikuks tunnistamine sisemiste asjade ministri lubaandmise alla käiwat. Sarnane seletus, kirjutab nimetatud leht, käib täiesti 4 märtsil 1906. a. ilmunud ühisusteseaduse mõtte wastu, mille järele erakond just niisuguste ühenduste hulka käib, millest isikud kindlate sihtide taganõudmiseks ilma waralise kasu püüdmata kokku heitwad. Sellepärast antakse kubermangu ühisuste ametikoha otsuse wastu kaebtus senatisse.

— A. C. Lasteaia tegewuse lõpetamine. Pühapäewal, 3. sept. kogusiwad Eesti Põllumeeste Seltsi aeda endid kõik lapsed kokku, kes nimetatud aias suwe jooksul mängimas ja õppimas käisiwad. Ka laste emasid oli rohkesti koos, kuna isad, nagu näha, sarnase tühja asjaga, nagu lastekaswatamine, endid ei tülita, parem lähewad nad sõpradega kõrtsi, et mõnusat juttu westa ja õllleklaasi juures rõemus olla. Sest kuhu oliwad isad jäänud, miks nad sinna ei tulnud? Miks ei tulnud nad oma laste üle rõemu tundma? Wõi ei tulnud ehk nad sellepärast, et selle rõemule, oma waesust ära tundes, kurbtus järgneks? Kuid oma waesust ära tundes ei tohi mitte kurwaks jääda, waid see peaks ergutama suurema julgusega inimlikkude õiguste eest wõitlusesse astuma.

Nii mõnigi ema nuttis, kui ta oma last lapselikn ilmasüüta healega laulmas kuulis.

Miks ta nuttis? Kas sellepärast, et tema laps oli laulma õppinud? Ei. Ta nuttis selle pärast, et siia oli tal jõudu last saata, sest siin oli kõigest kolm kopikut päewas maksta. Nüüd on sügise, lasteaed pannakse kinni ja last oleks tarwis kooli saata, aga sellepeale waatamata, et lapseema hommikust õhtuni hing-puhuli tööd teeb, — siisgi ei jõua ta last kooli panna.

Herra Tõnisson räägib waesusest, wiletsusest, toorusest, kuritegewusest ja wangimajadest, milles kaswatusepuuduse tõttu tuhandeid rahwalastest lämbuwad... Seal weerewad naisel suured pisarad üle palgete, kramplikult tõmbab ta oma pojakese enesele ligemale. Kuuldub kaebaw ohkamine — „oh, Jumal, ta on nii terane ja arusaaja; aga ma ei jõua teda kooli panna — ta läheb hukka!"

Liigutaw pilt — kuid elutruu.

Ainukene waade selle lastekogu peale äratab kaastundmust: paljud on paljaste jalgadega, sitsist kuuekeed seljas, pisikeste peal on palju, palju paikasid. Ja needsamad pisikesed nudilased koguwad endid kõrgema koha peale kokku ... silmapilkne waikus ja — kuuldub laste laul: Kiida nüüd Issandat ...

Lapsed laulawad weel palju laulusid. Kui laulude siin tähele paneme, siis peame tunnistama, et meil laste-lauludest suur puudus on. Niisama ka laste lugemisraamatutest on meil tõine puudus. Iseäranis wõerastaw oli 6—7-aastase lapse suust ämbliku kohta sõnu kuulda: „tulewikus tahan ma teda armastada ja põhjalikult tundma õppida."

Lapsed oliwad suwe jooksul õige palju õppinud, koguni pisikesedgi lapsed laulsiwad ja deklameerisiwad. Ka rehkendusest ja piiblilooost oliwad wäikesed mudilased midagi õppinud. Sellele tööle wõib südamest õnne ja kordaminekut soowida. Lasteaiast lahkudes oli meel rõemus — kuid siisgi nii kurb.

— „Karskuse Sõbra" pühapäewasel peakoosolekul oli rõemustawaks nähtuseks, et karilased otsuseks tegiwad, mitte ainult seda kirjandust üksinda lugeda ja wälja anda, mis otsekohe karskusesihiline on, waid ka üleüldiseid ilukirjanduslisi toodeid.

Karskuse-lendlehtede kohta: ütlesiwad mitmed liikmed, et nende tarwitamine mingisugusest kasu ei too, sest et neid peale karilaste keegi ei loe.

Üks seltsiliige seletab, mida tema sarnaseid lendlehti wälja jagades tähele on pannud, ja nimelt: wõetakse lendleht wastu, waadatakse — „ah, tühi karskuse plära" ja pistetakse tasku.

Juhataja Jürgenstein arwab lendlehti õige hea mõjuga leerilaste juures tarwitada wõima ja, just sel päewal, kui leerilapsed esimest korda altari ette astuwad, siis olla paras silmapilk karskuse lendlehti jagada ja lapsi karskusele manitseda.

Ja, jah! Silmapilk wõib paras olla, aga lubage küsida, kas sellega karskuse asi edeneb, kui töötuste waral ja silmapilkude mõjul mõni kümmekond inimest karskuse seltsi astuwad?

Tõsi, selts edeneb, kuid karskuse-asi jääb endiseks.

Lätimaalt.

Riiast. Koosolekud politehnikumis on keelatud. Nagu „Düna Zeit." teatab, on politehnikumi õpekomitee üliõpilaste koosolekut toimepanemise politehnikumi ruumides ära keelanud. Keelust üle-astujad wõetakse wastutusele. Üliõpilaste ja kõrwaliste isikute koosolekud politehnikumis on weel waljemini ära keelatud. Nii pea, kui sarnane koosolek toime pandakse, jääb politehnikum kinni pandud.

— Ajakirjanikkude kohtu protsessid. „Rishkaja Wed." toimetaja Witwitski on Peterburi kohtupalati poolt üheks kuuks wangi mõistetud, nimelt nuhtluse-seaduse 129. paragrahwi põhjal. Kinnipandud Läti lehe „Tarbs'i" toimetaja Krisjohn ka „Prib. Krai." toimetaja on wabaks mõistetud.

— Politseinikkude kallale tungimine. Laupäewa õhtupoole ilmusiwad, nagu „Düna Zeit." teatab, kuus sõjariistus isikut Bauski uul. kroonu wiinapoe juures seiswa linnawahi juurde ja hüüdsiwad: „käed üles!" Kui linnawaht seda täitis, wõtsiwad kallaletungijad temalt rewolwri ära ja laskiwad temale kuuli pähe. Selle peale põgenesiwad kallaletungijad lähedal olewasse metsa.

Sellesama päewa õhtupoolel märkasiwad kaks wahi peal seiswat linnawahti ja soldatit kolme kahtlast isikut. Kui üks linnawaht neile läbiotsimise nõuga lähenes, hakkasiwad nad tema peale tuld andma, mille läbi üks wahipeal seisja linnawaht haawata sai. Laskjatel läks korda ära põgeneda. Tagaajamise juures lastud paukude läbi sai üks naisterahwas raskesti ja üks tööline kergesti haawata.

— Kõrtsi riisumine. Pühapäewa öösel on Peterburi maantee ääres olew „Wimberi" kõrts ära riisutud.

Anarhistide jälgile on Riia politsei sattunud ja mitmed neist kinni wõtnud, teatab „Düna Zeit." Nagu juba warem teatatud, leidis politsei 14. aug. Sprengi-uulitsalt anarhistide pommide ladu üles. Sealt leiti ka taskuraamat, milles Dünamündi kindluse plaan oli, ja mõned kirjad, mille läbi teiste Riia anarhistide jälgile saadi. Nii oli kirjades kell gi „Korolewi" ardreis, mille järele keegi „Hmurow" kinni wõeti. Ta oli „anarhisti-kommunistide" ühisuse liige. Sprengi uulitsalt leitud pommide walmistamisest oli ta ka osa wõtnud. Tema ülesandmisel wõeti anarhist Ragulin kinni. Peale selle wõeti kaks perekonda wangi. Ühe perekonna juurest leiti pitsat wene-keelse pealkirjaga: Рижская группа анархистовъ-коммунистовъ" (Riia anarhistide kommunistide grupp). Mõne päewa jooksul oli umbes 20 inimest wangi wõetud. Umbes 10 isikut on neist süüdlaseks tunnistatud, teiste süüdi kohta ei ole tunnistust saadud.

Soomemaalt.

— Soome maapäewa lõpetamine. Keisri Majesteet on Soomemaa kindral-kubernerile kõige armulisemalt käsu annud senist maapäewa ära lõpetada, ja sellekohaseid asjaolusid silmas pidades uut maapäewa ära määrata. Maapäew pandi 5. septembril kinni, s. o. just selsamal päewal, kui praegune maapäew 1863 a. awati.

Kaugemalt riigist.

Peterburist. Walimistest. Nagu „Retsch" teatab, kaldub walitsuse ringkondade arwamine ikka enam sinnapoole, et praegust walimiste seadust muutma peab. Nende arwamise järele peaks kas kindel tsensusline ehk jälle üleüldine walimise-õigus maksma pandama, ühtlasi peaks ka walimise-wiisi muutma. Kõige enam poolehoidjaid leiab ettepanek, et maal kahejärguline ja linnades otsekohene walimine sisse peaks seatama. Selles mõttes töötatakse eelplaan wälja. Weel hiljuti oli küsimus arutusel, et walimisseadust wiibimata muuta tuleks, nõnda et riigiwolikogu juba uue seaduse põhjal kokku kutsuda wõiks. Kuid seda ei ole senini ikka weel ette wõtta otsustatud, peaasjaliselt sellepärast, et see küsimus riigi põhjusseaduste muutmisega tihedalt seotud on. Walimisseaduse eelplaani töötatakse praegu wälja ja jääb ligemal ajal juba walmis. Küsimus, kuidas sellega siis teha, ei ole weel mitte otsustatud. Üks ettepanekutest, millel nähtawasti mitte wähe poolehoidjaid ei ole, on umbes selle mõttega, et peale riigiwolikogu kokkutuleku uus walimisseadus kohe wolikogule läbiwaatamiseks ette peaks pandama. Kinnitab riigiwolikogu selle seaduseprojekti ära, siis tuleb riigiwolikogu lahti lasta, et walimist uuel alusel ette wõtta.

— Uus walitsuse teadaandmine. „Rusk. Sl." teatab, et nende päewade sees uus walitsuse teadaandmine awaldatakse, millel määratu suur tähtsus jääb olema. See teadaandmine on krahw Witte Wenemaale sõitmisega ligemalt ühenduses.

— Kõik endised riigiwolikogu liikmed kinni. Seesama leht teatab üsna ustawate hallikate järele, et sisemiste asjade ministerium nõuks on wõtnud kõiki endiseid riigiwolikogu liikmeid pikkamisi kinni wõtta, sest et neil wäga suur mõju on ja nimelt rahwahulga peale poliitikalise kihutuse sihis tugewat mõju wõiwad awaldada. Niisugune mõju on sisemiste asjade ministeriumi arwamise järele iseäranis nüüd hädaohtline, kus walimiste eelne tegewus peale algab.

— Peaminister lahkub. Keegi isik, kes walitsuse ringkondadele õige ligidal seisab, on „Rusk. Sl." sõnumesaatjale jutustanud, et peaminister P. A. Stolõpin õige pea oma ametist lahkub. Tema ametist lahkumise põhjuseks üteldakse seda, et peaministril pikemat puhkuse-aega tarwis on. Räägitakse, et P. A. Stolõpin kohe peale seda, kui Aptekri saarel tema elu kallale kipuri, ametist lahkuda tahtis, kuid siis ei wõidud seda mitte lubada, sest selle peale oleks kui walitsuse nõrkuse peale waadata wõidud, ja nõnda oleks siis rewolutsioni julgendatud. Kõik need põrutused, mis peaminister 12. augustist saadik läbi on elanud, iseäranis aga tütre haigus, ei wõinud tema terwise peale oma mõju mitte awaldamata jätta: ta on koledasti küüru wajunud, kahwatanud ja kaebab tihti südame nõrkuse üle.

— Huwitaw lõhe. Praegu sünnitab pealinnas suurt huwitust see lugu, kuidas lõhe kojaringkonna ja kohtuministri Schtscheglowitowi wahel lõppema jääb. Lõhe sündis küsimuse pärast, kas endiseid riigiwolikogu liikmeid, kes Wiiburi üleskutsele alla kirjutasiwad, wastutuse alt wabastada, wõi mitte. Kojaringkondades on soowi märgata, et see asi üleüldse ära lõpetataks, kuid kohtuminister Schtscheglowitow arwab, et see seaduse mõjule suureks löögiks oleks, ja nõuab, et kohtuasi tingimata lõpuni wiidaks.

— Saladusline automobil. Mõni päewa eest pani politsei, kes peaministri korteri juures talwepalees wahil on, tähele, et palee eest kaheistmeline automobil päewa jooksul mitu korda mööda sõitis. Automobili numbrit pandi tähele, ja numbri järele küsiti linnawalitsusest automobili üle teateid. Selgus, et niisugust numbrit linnawalitsusest wälja ei ole antud. Kuid automobili ei saanud politsei kinni pidada, sest et sellest silmapilgust saadik, kus automobili peale tähelepanemist pöördi, automobil jäljeta kadunud oli. Selle juhtumise pärast on politsei ette kirjutanud, et automobilide iseäralikud sufohtasid ja nende numbrid järele waadataks ja iga juhtumisel, kui midagi arusaamatust ette tuleb, siis kohe politseidepartemangule teada antaks.

— Wäljasaatmised. Wiimaste mõne päewa jooksul on Peterburist 420 poliitikasüüdlast wälja saadetud.

— Konopljannikowa paberitest. Konopljannikowa juurest leitud paberitest on sandarmiwalitsus teada, et sotsial-rewolutsionääride wõitlusesalk ulanide polgu komanderi, kindral-major Orlowi surma mõistis, misjuures see otsuse täideaatmise aeg ära on määratud, mitte hiljem kui 3. septembril. Sellepärast jaanis salapolitsei kindral Orlowi juurde neli salapolitseinikku, kes praegu weel Orlowi korteri ligidal walwawad.

— Üliõpilaste koosolekutest. Ülikooli professorite nõukogu otsus, et üliõpilaste koosolekud ainult niisugustel tingimistel lubatud wõiwad olla, kui need õppimistööd mitte ei takista. Koosoleku koht ja aeg määratakse rektoriga kokkulepimise järele. Koosolekutest kõrwalisi isikuid osa wõtta ei lubata.

— Waba ülikool. Ligemal ajal tuleb rahwahariduse ministeriumis wabu ülikooli awamise küsimus arutusele. Waba ülikooli mõeldakse endise rahwahariduse ministri Tenngeri eelplaani järele asutada.

— Trepowi asemel. Kindral D. F. Trepowi asemele määrati palee komandandi kohuste täitjaks kindral-major Dedjulin, kes senini sandarmite ülemaks oli. Dedjulini asemele sandarmite ülemaks määratakse kuulu järele endine Moskwa linnapealik Medem.

— Tatjana Leontjewa üle, kes Interlakenis P. K. Turnowo asemel rahamehe Mülleri ära surmas, teatab Bernis ilmuw ajaleht „Bund" järgmist. Tatjana Leontjewa sündis 1881. a. Warssawis; tema isa on endine kindral, kes Mandshuria sõjast osa wõtnud ja pärast Lõuna-Wenemaale kuberneriks sai. Leontjewa tuli 1899. aastal Lausannesse, kus sealses tütarlaste gümnasiumis ja tegi 1902. a. lõpueksami ära. Koolis oli ta eeskujuline õpilane. Et ta Lausannes ja Genfis Wene rõgenejatega läbikäimisesse astus, saatis tema isa ema Lausannesse, kes seal siis tütrega koos elas ja tähtsate perekondadega läbi käis. 1903. ja 1904. aastal õppis ta Lausannes ja Genfis arstiteadust, ja selle järele läksiwad nad tagasi Peterburisse. Januarikuul 1906. a. rändasiwad Tatjana wanemad tagasi Genfi, kus nad praegugi elutsewad. Tatjana seletas kord Lausannes, et tema Peterburis kojaringkondadega ja muude seas ka Trepowitega läbi käis. 1905. a. märtsikuul muretses ta oma seltsilistele, kes „Bristoli" wõerastemajas elasiwad, kasti pommisid. Warsti peale selle wõeti ta kinni ja peeti hulk aega Petropawlowski kindluses. Sealt wiidi ta waimuhaigete majasse, kust teda mõne aja pärast lahti lasti ja Wenemaalt wälja saadeti. Ta reisis esiti Baselisse ja pärast Genfi.

Ajalehe „Tribune de Genève" ühele toimetajale seletas Tatjana isa, et tema oma tütre karitegu kuidagi seletada ei mõista. Tema tütar olla alati haiglane olnud. Ta olla oma wanematele seletanud, et ta oma elule otsa teeb, kui nad temale luba ei anna arstiteadust õppida. Kahe aasta eest oli ta nõnda nõrk, et tema wanemad teda Wenemaale tagasi pidiwad wiima. Peale kindral Trepowi surmamise katset leiti tema toast mitmesugust lõhkekraami. Selle järele wiidi tema Petropawlowski kindlusesse, sealt saadeti ta waimuhaigete majasse, kuhu ta kaheksaks kuuks jäi. Kohtunikud tunnistasiwad teda wastutusewõimetuks. Wanemad tuliwad siis tütrega Genfi. Siis näis tema terwemaks saama. 1. septembril seletas ta emale, et ta reisi Schweitsi Alpidesse ette tahab wõtta. Ta saatis tihti postkaartisid Genfi, peale Interlakeni sündmuse ei tulnud aga ühtegi teadet enam. Tatjana ema seletab, et tema tütar närwihaige on ja sellepärast mitte wastutada ei wõi.

Politika ringwaates

ja wäljamaa sõnumed.

Saksa keisri kõne Breslaus.

Kõne, mis Wilhelm II hiljuti Breslaus ühel pidusöögil pidas, annab Saksa edumeelsetele ja koguni parajusmeelsetele lehtedele arwustamiseks põhjust. Keiser soowis, „et kõik sakslased kõigi oma kehaliku ja waimlise jõuga ennast ühele ülesandele pühendaksiwad, nimelt Saksa maa ja rahwa heaks töötaksiwad, et igaüks omas seisuses ja ametis, olgu see alam ehk kõrgem, kõikide usklikkudega ühes koos umbusu wastu wõitleksiwad, et kõik alati selge pilguga tulewikku waataksiwad ja Saksa rahwa jõu juures ei kahtleks. Elawate päralt on ilm ja ainult elawal on õigus. Musta prilli mehi (Schwarzseher) ma ei kannata, ja kes töö tarwis kõlbulik ei ole, see lahkugu ja otsigu, kui tahab, omale parem maa wälja."

3

Kirikiri Narwast.

J. Järw.

Läksime tutwaga ka Kreenholmi. Seal oli inimesi kui sipelgaid. Ikka töörahwas. Aga, kõik läbisegi arwates, on nad palju elawama olekuga, terwema näoga, paremate riietega, kui need meie wägewa suure riigi wiinapoe orjad seal Joaorus monopolimaja nurga ümber.

Ometi on ka siin selle suure hulga wabrikurahwa seas kaht iseäralist inimeste liiki märgata: ühed on rõemsad, lahked, räägiwad kärmel sõnal, nagu oleks neile mõni iseäraline õnn osaks saanud. Teised jälle kurwad, iseeneses mõttes, ei räägi midagi, silmad waatawad nõutumalt sinna tänna, nagu otsiksiwad nad midagi, nagu rusuks nende südame peal midagi rasket. Jah, neid rusub ka midagi rasket: neid ei wõeta enam wabrikusse tööle. Teisi aga wõetakse, ja need on rõemsad.

On juba palju wastu wõetud, palju ka tagasi lükatud. Wastuwõetutest on tuhandet paar juba wabrikus tööl. Suurem jagu wabrikut aga seisab weel*), ja nende seiswate jaoskondade töölisi praagitakse praegu.

Ühe maja ees on hulk töölisi koos, ühest kui teisest soost. Nad tikuwad kõik sinna sisse. Aga kõik ei saa. Just nagu oleks see taewa wäraw. Mitte ükski ei tahaks wälja jääda. Seal sees aga on nimed suures eluraamatus juba ülewal, keda wastu wõetakse. Ja keda ial wastu wõetakse, sellele antakse pilet kätte ja see läheb rõemuga edasi „oma issanda rõemu sisse" — wabrikusse tööle. Keda ei wõeta, see peab ära taganema tühja, tööta ilma sisse — „põrgusse". Noh, eks ole elu ja ilm töölisele siis põrgu, kui temale palka ei maksta. Ja kes maksab siis palka, kui tööle ei wõeta.

Nii kurdawad nüüd need äralükatud siin, tunnewad häda. Mingisugust koormat neil seljas küll näha ei ole, aga siisgi rusub neid raske, raske koorem. Mõnigi, kellel naine ja lapsed ka kodus, tunneb selle nägemata koorma raskust hirmsasti, tunneb, nagu oleks ta selle raskuse all praegu puruks minemas. Mõne teise süda, keda tagasi lükatud, on jälle niisugused tundmusi täis, et ta tahaks kas wõi kõik maailma puruks teha, aga ei wõi. Ei wõi muud kui — kannata.

Nende kannatajate, nende äralükatute hulgas on niisuguseid, kes siis, kui wabrik weel käis, seda seisma panna tahtsiwad; aga on ka neid, kes küll tahtsiwad tööd teha, kes streigi wastu oliwad, aga nüüd peawad ka nemad kuulma: taganege minust, teie ei ole mind wäärt — ma ei tunne teid.

Kangesti suurem hulk äralükatuid — nii räägitakse — olla aga niisugused, kes tõesti wabriku-seismajätmist, streikimist nõudnud. Nüüd tahaksiwad nad tagasi sisse saada, aga ei wõi.

Ma pärisin mitmete käest neid põhjusi, kuidas see õieti oli, et wabrik seisma jäi. Neist ei süüdistanud keegi selles asjas wabriku walitsust, waid süüdistasiwad mõne jao noorermate tööliste mõetupidamata meelt ja asjatundmata olekut. Nii tulnud nimelt nõnda: Wabriku walitsus tõstnud oma enese tahtmisega tööliste palka 5 kop. päewas. Selle palga tõstmise puhul hakanud mõne jao noorermate tööliste hulgas jutud liikuma, et palgatõstmise wõimalus tulnud riigiwalitsuse tegewuse mõjul, ühe tolliraha muutmise läbi, mille muutmisest nüüd wabriku walitsusele nii palju raha järele jääda, et igale töölisele 10 kop. päewas palka kõrgendada wõida. Mispärast pidada see muist raha wabriku walitsejate ja omanikkude taskudesse jääma. Nõuame ta wälja. Ja kui muidu ei anta, siis streik abiks. Wabrik seisma. Nii seletanud need jaoskonnad, kus nooremad inimesed, pooleldi alaealised, töös olnud. Küll püüdnud wanemate inimestega töötawad jaoskonnad neile noortele wastu rääkida, iseäranis katsunud seda nendes jaoskondades mõned tööliste wanemad teha, aga neid hakatud kotti toppima. Ja nii pannudgi see noorermate tahtmine wabriku seisma, hoolimata sellest, et nende arw wähem olnud, kui nende teiste hulk, kes edasi töötada soowinud.

Kudas see wähem arw seda korda saata jõudis, ei ole küllalt arusaadaw. Üteldi küll, nad läinud teistesse jaoskondadesse, nõudnud töö seisma jätmist, ähwardanud wägiwalda tarwitada jne., aga ka see ei seleta weel kõike.

Hiljem ütelnud wabriku walitsus mõned käratsejate esimehed lahti ja hakanud mõne jaoskonnaga tööle. Lahtilastud tööliste sõbrad, kes weel ametis olnud, nõudnud aga tingimata, et lahtilastud töölised tagasi wõetaks. Seda nõudmist ei olla täidetud, kuna mõni teine nende nõudmine, mis wabriku töökorrasse puutunud, küll täidetud. Nüüd siis lõõnudgi nooremad inimesed wabriku direktori kontori ukse sisse ja hakanud direktorile kotti pähe toppima. Räägitakse ka, neil olnud koguni mõte, direktori sealt ülewalt kõrgelt läbi akna alla koske wisata. Samal silmapilgul jõudnud aga soldatid sinna, peastnud direktori ära.

Nüüd pannud wabriku walitsus ise kõik wabriku seisma. Ja see seisis 28. augustini, hakas siis jaoskonna wiisil jälle käima, neid töölisi tagasi wõttes, keda waguisateks ja truudeks arwatud, teisi aga ära põlates. Äraposlatute seas üteldakse ka neid olema, kes wabriku walitsuse wastu kõigiti rahulikud olnud, aga, noh, süüks arwatud seda, et keegi nende perekonna liige rahutu olnud. Kui see nii tõsi on, siis peal seda walusaks ülekohtuks pidama. Tingimata oleks ka wabrikule enesele tulusam, kui tema oma karistamises õiglane oleks. — Iga töölise käest, kellele õnneks anti wabrikusse tööle tagasi tulla, wõetud ka tõotus, et tema nende tingimistega rahul on, mis wabriku walitsus 31. juulil 1906 wälja andnud, ja et tema midagi ei taha nõuda, mis wabriku walitsuse 31. juli tingimiste wastu käiks. Küll kõwa side töölistele iseneste sidumiseks. Kas ei oleks sarnane tugew side mitte selleks küllalt mõjuw ja pidaw wõinud olla, et wõimalikult kõik töölised wabrikusse tagasi wõtta?

Ma püüdsin mõnede töölistega juttu teha. Nad seletasiwad, nende wabrikus olnud umbes 6000 inimest töös, nüüd olla kõik need inimesed umbes kuu aega seisnud. Kui igaühe päewapalk läbistikku 85 kop. arwata, siis teha see kuu aja pealt ligi 500,000 rbl. Selle suure summa raha olla töölised nüüd kaotanud. Ja palju töölisi kaotanud peale selle siin jäädawalt ka kõik töö. Leiwa nael maksnud neil enne $1^1/_4$ kop., aga nüüd, kui wabrik seisma pandud, tõstnud wabriku walitsus kohe leiwa hinna 2 kop. nael. Ka see kõrgendatud leiwa hind teha perekonna peale aastas palju wälja, olla suur kahju.

Küsimise peale, kust saanud nad $1^1/_4$ kop. eest leiwa naela, seletasiwad nemad, wabriku walitsus teeb siin kõigile wabriku-rahwale leiba, ja ta ei wõtnud seni ajani enam kui $1^1/_4$ kop. naela eest. Nõnda oli see hind töölistele ja ka tööliste perekondadele. Muidugi pidi wabriku kassa nii odawale leiwahinnale omast käest palju juurde maksma. Kirjutajad räägiwad, aastas tulewat leiwale kuni sadatuhat rbl. juurde maksta, sel põhjusel nimelt, et siin ei maksa see jõud midagi, millega wabrik käib. See jõud on langew wesi koses, kuna muud wabrikud aga auru ehk elektriga käiwad, ja auru ja elektri jõud maksab palju raha. Nii oleme oma kisawate, mõistmatade noorte inimeste läbi palju kaotanud. Nad ise on weel enam kaotanud. Nii on see rumalus.

Nõnda seletasiwad, nagu tähendatud, mõned töölised ise. Kas see kõik nii õige, ei tea mina. Hea oleks, kui keegi, kes asja isiklikult tunneb, omalt poolt awalikult ütleks, kui siin midagi wahest täiesti õige ei ole, iseäranis selles, mis wabriku seisma panemisesse puutub.

On wabriku omanikud, nagu kuulsime, töörahwa ihuleiwa eest hoolitsenud, — „hingeleiwa" eest aga weel seda enam. Nad on siia kaks kirikut ehitanud, ühe luteriusu nimelistele, teise õigeusu nimelistele. Wiimane olla ligi miljon rubla maksma läinud, esimene ligi pool miljonit. See hind tahab aga küll liialdatud olla, ehk olgu siis, et mõnede ehitusmeistrite taskud ka kirikuid eneste sse mahutada wõiwad.

Kirikute ehitamiseks on nad nii suuri summasid wälja andnud, koolide ehitamiseks aga nii wähe. Üks ainus kool ollagi wabrikus. Mõni aeg tagasi töötanud ta kahe klassiga, nüüd aga ühe ainsa klassiga. Kõik lapsed temasse tarwilikult ei mahtuda.

Miks on nii wastupidiselt tehtud? Kool, kui kõige kasulikum asutus, jäetakse nii kõrwaliseks asjaks, kirikule antakse süle ja seljaga. Kool on oma kasu hiilgawal wiisil näidanud, tema läbi on arwamata hulk mehi madalast kõrgesse tõusnud. Kirik teeb küll ka tööd, aga temal on wäga wähe oma tööst nähtawat head ette näidata. Iseäranis tähtsat tunnistust oma töö wäärtusest annab tema sellega, et tema ise oma töö juures tihti ja tihti kaebab ja ohkab: inimesed on nurjas — maailm läheb hukka.

(Järgneb.)

---

*) See oli sel ajal, kui eelseiswat kirja kirjutati. Praegu aga wabrik käib töil, nagu lugejad juba sõnumetest lugenud on.

Kirjawastused.

J. Tuul. Palume sõnumed selgemalt kirjutada, muidu on ladujatel neid wäga raske lugeda.

Musta prilli mehi ei taha aga Saksa lehed sugugi nii kahjulikkudeks nimetada, waid arwawad koguni, et nad teatawates oludes wäga kasulikud seltskonna liikmed on. Demokratline leht „Frank. Zeitung“ kirjutab: „Wiimase punkti kohta peame tähendama, et kõige tugewam keiserlik tahtmine, ka seal, kus ta ainukene seadus on, kunagi musta prilli mehi ära hoida ei wõi ja nad saawad alati olema, salligu keiser seda, wõi mitte. Ainult tegudega wõib nende wastu töötada, niisuguse politika läbi, mis riiki tõesti edasi wiib. Sellest idealist oleme meie aga weel wäga kaugel. Uus majanduse politika ei ole maale sugugi kasulik ja wõib ainult musta prilli meeste arwu suurendada. Aga ka hariduse põllul ei wõi midagi ära tehtud saada, kui igal pool kisari-naline kiriku-usk walitseb ja teaduse edenemist takistab. Kuidas wõib siis riik edeneda, kui ainult usklikkude ühtehoidmisest räägitakse, mitte aga nendest hulkadest, kellele kiriku-usu raamid juba liiga kitsaks on läinud. Keisri üleskutses umbusu wastu wõidelda, ei ole Friedrich Suure meelde tuletamine sugugi sünnis, sest see mees seisis ju, nagu teada, tarretanud usust kaunis kaugel.“

„Frank. Zeit.“ rahustab aga oma lugejaid sellega, et keisri kõnesi mitte politika programmideks ei tule pidada. Seda olla elu wiimase 16 aasta jooksul küllalt selgesti näidanud. Nad anda ainult monarhi enese hingeelu kohta huwitawat materjali ja olla waimustatud meeleolus wälja paisatud ilusad sõnad. Isegi walitsuse sõbralistele lehtedele ei käi keisri uhked sõnad „niisugusi ei kannata ma mitte“ sugugi meeldiwat. Nii kirjutab, näituseks „National Zeitung“: „See on ometegi hea, et keisril mitte wõimu ei ole, seda wägisi läbi wiia, mis ta siin nii kärsitult ihaldaks. Muidu hakataks üleliigse rahwa arwu kaswamise wastu nii radikalselt wõitlema, et ka keisrile hirm ja kartus peale tuleks. Kes tööd teha ei soowi, selle äraminemise wastu ei wõi muidugi kellegil midagi olla, aga siin on ju selgesti näha, et keiser oma waljude sõnadega kõiki neid trehwata on tahtnud, kes mitte tingimata nii kaasa töötada ei taha, nagu tema seda käsib, peaasjalikult siis need, kes mitte igakord hurra kaasa ei karju, waid austat armustamist ka kasulikuks tööks peawad.“ Et meie „noor“ keiser wiieteistkümne aasta järele jälle sellesama seisukoha peale tagasi on tulnud, kust tema arwatawasti kunagi lahkunudgi ei ole, — see näitab igale tublile saklasele kahtlane ja koguni kurb asi olewat. Kui misgi asi mustaprilli meeste arwu meie juures weel tõsta wõib, siis on see keisri ilmawaade, mis tema kõnes nähtawale tuleb.“

Umbes niisama kirjutawad ka kõik teised mõjukamad lehed ja keisri kõne on siis hoopis teist wastukõla leidnud, kui kõneleja seda soowis ehk ootas. Kui meie siin weel Wilhelmi kuulsat kõnet suurtüki-wabrikandi Kruppi haual sotsialdemokratide wastu meelde tuletame, siis saame tema isiku ja meelsuse kohta juba kaunis selge ettekujutuse.

Rahukongreß Mailandis.

15. (2.) septembril awati Italia wälimiste asjade ministri Tittoni juhatusel Mailandis wiieteistkümnes üleilmline rahukongreß. Komitee auliikmeteks waliti tähtsamad kirjanikud ja õpetlased, kes sõnas ja trükis rahu-aate laiali-laotamise eest tööd on teinud. Nende seas leiame siis niisugused nimed, nagu Frédéric Passy, d'Estournelles de Constant, proua Séverine, Bertha Suttner ja teised. Iseäranis tuntud on Bertha Suttneri nimi, kes kirjanduses wäsimatalt igasuguste werewalamiste wastu ja sõjawägede ärakaotamise eest on wõidelnud.

Kongressil tulewad järgmised küsimused läbirääkimise alla: praegused rahwuswahelised sõbade ja rahutegemise lepingud, teise Haagi konferentsi programm; rahwaharidus maailma riikides; rahumõtteline kaswatus; rahwastewaheline õigus; talurahwa liikumise ja rahumõtte edenemise wahekord; järgmise kongressi kokkutuleku koht; üleskutse rahwastele.

Uus sõidutee Inglisemaalt Japanisse.

Kanada Pacific raudtee on selleks ettewalmistusi teinud, et rutuline post ja reisijad waewalt 21 päewa sees Movillest (sadama jaam Iiri rannas) Jokahamasse saaksiwad toimetatud. Pacific'i raudteel on nimelt kaks kiirsõiduaurulaewa, mis Moville ja Quebec'i wahe kuue päewaga ära sõidawad. Quebecis seisab üks erarong walmis, mis reisijad 93 tunniga läbi terwe Põhja-Amerika Vancouver'i sadamasse toimetab, kus nad jällegi silmapilk laewa peale astuwad. Laewad, mis Vancouverist Japanisse lähewad, on küll juba üle 15 aasta wanad, aga kui kiwisöega kokkuhoidlik ei taheta olla, siis kestab reis Kolumbia sadamast Jakahamase ainult 11 päewa. Kui terwe plaan korda läheb, siis wõib loota, et Briti postmeister kõik Amerika ja Japani postisaadetused edespidi seda teed mööda edasi hakkab saatma. Niisamuti wõiwad ka teised riigid, kellel Hiinaga ja Japaniga alalist läbikäimist on, uut otsekohest teed kasuga tarwitada.

Rahwuswaheline keel „Esperanto“.

Mõne päewa eest lõpetas Genfi „esperantistide“ kongreß oma koosistumised ära. Kongressile oliwad palju keeleteadlasi ja teisi „Esperanto“ laialilaotajaid terwest ilmast kokku tulnud. Aruande, mis üksikute maade asemikud ja esperantistide keskkomisjon kongressile ette panewad, näitawad, et doktor Zamenhofi „lingvo internacia“ (rahwuswaheline keel) 1887 aastast peale jõudsasti laiali on langenud ja tema poolehoidjate arw terwes ilmas ühtepuhku kaswamas on. Esperantistide kesktoimekonna (Centra oficejo) poolt kokkuseatud statistika näitab, kui laialt „Esperanto“ tänawu aasta 30. junini terwes ilmas laiali lagunenud on. Nimekirja on üleüldse 390 gruppet ja seltsi üles wõetud, kes 346 linnas ja 31 riigis „Esperanto“ keelt laiali laotada püüawad. Saksamaal on praegu 35 esperantistide gruppet, Austria-Ungrias 28, Belgias 14, Bulgarias 15, Daanimaal 3, Hispanias 20, Prantsusemaal 105, Inglismaal 64, Hollandis 7, Italias 6, Malta saarel 3, Monakos 1, Wenemaal 21, Rootsis 15, Schweitsis 20, Alshirias 3, Prantsuse Guineas 1, Tunises 1, Bolivias 1, Brasilias 1, Chile's 1, Kanadas 3, Mehikos 2, Perus 1, San Salvadores 1, Ühisriikides 10, Urugnay's 1, Japanis 5, Kohinhiinas 1, Tonkingis 1, Australias 1, Uuel Meremaal 3. Siia juurde wõiksime weel tähendada, et ka meie kodumaa linnas Tartus üks gruppe esperantisti kokku on astunud ja seltsi tegewuse awamiseks ainult ametlik luba weel puudub.

Need statistika arwud wõiwad muidugi esperantistlise liikumise kohta üsna üleüldise pildi anda, sest igal maal peab seltside ja gruppede asutamise juures kohalisi olusid silmas pidama. Nii seisab näituseks Wenemaa, ehk tal küll ainult kakskümmend gruppet on, oma esperantistide arwu poolest kõikide teiste maade eesotsas. Wäga palju on näituseks Wenemaal esperantistisi, kes oma kodulinnas gruppeb asutada ei soowi ehk, meie seaduste määrusi silmas pidades, seda liig raskeks peawad.

Praegusel ajal on esperantisi juba igas suuremas linnas olemas ja wõib nende nimesi Esperanto aastaraamatutest kergesti üles leida. Genfi kongressi peal awaldati soowi, et igasse linna üks Esperanto agentur saaks asutatud. Wististi saab see soow ka peagi täide saadetud.

Ülemalpool ülesloetud 390 gruppe seast on weel umbes 30 spetsialseltsi wälja jäetud, nagu „Rahuselts“ (Societo Pacifista), l'Espero Katolika, arstide-esperantistide selts, kaupmeeste selts j. t. kes ka Genfi kongressist osa wõtsiwad.

Praegusel ajal ilmuwad Esperanto keeles 32 ajakirja — 18 riigis. Warsti ilmub keskkomitee toimetusel täielik nimekiri nende arwurikaste raamatute kohta, mis 1887 aastast saadik kuni senajani on ilmunud. Tähendame weel, et Esperanto keeles ka juur „rahubiblioteek“ (Biblioteko Pacifista) olemas on, milles ümberpanekuid kõigist tähtsamatest raamatutest leida wõib, mis aga sõjawastalises sihis kirjutatud on.

Tallinna sõnumed.

Päikese tõusul. (Järg.) Seal on Alma, kes seletab, et ka tema tööd teeb. Selle all mõtleb ta nimelt neid asju, mida ta oma mehele ehk emale kingituseks walmistab. Muud tööd tema ei tunne, sest ega ta ometi ise pesu pesema ei wõi hakata, nagu ta oma mehele imestades hüüab. Seal on wiimaks Reimer ise, kes ennast ka suurt tööd tegema arwab — „Minul on mitu maja, nende üle walitsen mina ise, siis olen mina peale selle linnawolinik ja pean wolikogu koosolekutel käima,“ seletab ta. Oma töö wäiksust wabandab ta sellega, et tema ühtegi tööd alandawaks ei pea.

Ma pean weel kordama, et tükk oma sisu poolest meie näitekirjanduses kõige parem on. Kuid siisgi ei wõi seda tööd kõigiti kordaläinuks nimetada. Iseäranis nõrk on tüki tehnikaline külg. Üksikkõned näitelawal ei käi näitemängu uuema tehnika nõuetega mitte kokku. Tükk peab wastastikku mõtete awaldamisest koos seisma. Pikad kõned ja wähene tegewus näitelawal teewad tüki paiguti igawaks, nii et pealtwaataja ennast kaasakistud ei tunne olema, ka awaldab tükk tundmuste peale paiguti wähe mõju, mis pealtwaatajaid külmaks jätab. Hästi kordaläinuks wõib tüki esimest ja neljandat waatust selle poolest pidada, et nendes tegewus õige elaw on. Ka mõned üksikud osad ei ole küllalt hästi wälja töötatud. Nii on astronom Oja kujutus kaunis selguseta. Astronomis asub nagu kaks hinge, üks on lõbus elumees, kes niisama elu maitseb, nagu teisedgi tema seltsilised, teine aga on tõsine järelmõtleja, kes selgusele püüab saada, kuidas elama peab. Ja just nende kahe waimu wahekord on tumedaks ja arusaamataks jäänud. Ka ei tule tükis küllalt selgesti nähtawale, kuidas tema pikkamisi elu kohta selgusele jõudis. Üleminek on liiga järsk ja selguseta. Pea täiesti wäljatöötamata on proua Kleini kujutus. Niisugusel kujul tuletab ta enam traadist nukku, kui elawat inimest meelde. Pea ainukene sõna näitelawal on tal: „ja, ja!“ See osa iseenesest on wäga osawasti üles märgitud, kuid, ma ütlen, wälja töötamata. Kõne ühe herra ja ühe preili wahel on peaaegu üleliigne ja wägisi sisse toodud. Üleüldse on see tükk enam shema, kui dramatikaline terwe. Osalt peab kirjanikku küll sellega wabandama, et temal wõimalik ei olnud, nagu ta ise teatas, tükki enne seda weel kord lõpulikult läbi töötada, kui see etendusele tuli. Loodame, et kirjanik seda edaspidi teeb, ja siis wõib tükki kõigiti meie paremaks näitemänguks nimetada. Üleüldse wõib nooreſt kirjanikust edaspidi palju loota.

Mis tüki ettekandesse puutub, siis wõib seda üleüldse kordaläinuks nimetada. Näha oli, et näitlejad tüki õppimiseks hoolega waewa oliwad näinud. Et näiteseltskond alles arenemas oli ja kõiki jõudusid weel mitte kohal ei olnud, siis ei olnud kõik osad mitte just kohaselt ära jaotatud. See wähendas omalt kohalt natuke mängu mõnu. Laitmata ei wõi aga herra Trilljärwe jätta, kes awamiseetenduseks oma osa nähtawasti läbigi ei olnud lugenud. Ni hooletu ei tohiks näitleja olla.

Kiitusega peab teatri orkestrit, herra Otto Hermanni juhatusel nimetama. Nii head orkestrit ei ole senini wist ühelgi Eesti teatril olnud. Pidu ülendas weel neiu Agathe Hermanni laul.

Loodame, et uus teater meile alati head waimlist lõbu saab pakkuma ja et rahwas rohke osawõtmisega teda toetama saab.

„Estonia“ seltsi peakoosolek on tulewal pühapäewal 10. sept. kell 10 hommikul, millest asja tähtsuse pärast kõik liikmed osa wõtma peaksiwad. „Estonial“ on praegu rasked, tema kestwusesse ja elusse puutuwad küsimused käsil. Ja et „Estonia“ selts Tallinna Eesti seltskonna ees tõsised kohused oma peale wõttis, nimelt Eesti teatri asjus, ei ole mitte ükskõik, kas „Estonia“ selts ära kaob, wõi terwe seltskonna kasuks edasi töötab. Wähemalt niikaua peaks ometi keegi olema, kes nendegi wähede abinõudega teatert ülewal peaks, kuni ühendatud seltside paleed ja lossid walmis saawad. Muidu peab Tallinna Eesti seltskond wahepeal mõne hea aasta ilma kõigita elama. Iseäranis nüüd, kus seltskond walmis on noort teatert toetama.

„Estonia“ seltsi 1905/6. aasta aruanne. Möödaläinud tegewuse aasta oli „Estonia“ seltsile raske. Ehk küll wälimised mõjud rõhuwad, on seltsil siisgi korda läinud, nagu aruandest näha, 15 näitemängu-õhtut toime panna. Peale selle weel perekonna-õhtud ja rahwapidu. Peakoosolekuid peeti aasta jooksul 2, eestseisuse koosolekuid 48. Seltsil oli 1. sept. 1906 liikmeid: auliikmeid 3, maksjaid liikmeid 54 ja tegewaid liikmeid 36. Seltsi warandus 1. sept 1906 on 8375 rbl. 77 kop. Aasta jooksul on kunstnik hr. H. Laipmann seltsile kirjanikkude Maksim Gorki, Leo Tolstoi ja Hendrik Ibseni pildid kinkinud.

Sõjakohtu kätte. Kuidas omal ajal teatasime, tungisiwad kolm sõjariistus meest Harku walla Käti talusse sisse ja röömisiwad Anna Steinfeldilt, teda üles puua ähwardades, kui ta raha wälja ei anna, 206 rub. raha ära. 2. septembril wõeti kaks meest, Harku walla liige Jüri Oblikas ja Laitse walla liige Jaan Wildein selle teo kahtluse all kinni. Kindralkuberneri käsu peale antakse nad sõjakohtu alla.

Ärasaatmine. Eestimaa kindralkuberner on kohalisele politseile käsu annud kõiki tööta töölisi, kes mitte Tallinna maksuwalitsuse hingekirjas ei ole, nende kodumaale wälja saata.

Aktsisiwalitsuse rahakoguja röömimise lugu uuritakse alles edasi, ilma et weelgi selgusele oleks jõutud.

Rüütelkonna komitee koosolekud algasiwad 5. sept. ja kestawad wististi 6. ja 7. edasi.

Lastewanemate koosolek. Pühapäewal 3. sept. oli Aleksandri gümnasiumi õpilaste wanemate koosolek lastewanemate komitee esimehe walimiseks. Kokku oli üle 100 lastewanema tulnud. Koosolek peeti gümnasiumi direktor Iwanowi juhatusel ära. Lastewanemate komitee esimeheks waliti Dr. W. M. Fedorow ja tema asemikuks G. A. Andrejew.

Tulekustutuse proow. Kesknädalal kella 5 ajal peale lõunat tehtakse Heina turul uue käsi-tulekustutamise apparadi „Minimoriga“ tulekustutamise proowi. Kustutamise apparat on Riia äri Gustaw Schwarz & Komp. oma. Selle uue kustutamise abindu üle on siiasaadik rohkesti kiitust olnud, ja nüüd wõib tema tegewust pealt näha.

Kardetaw seisukord käes. Peterburi telegrawi talituse Tallinna agent saatis järgmise telegrammi Peterburisse: „Eestimaal lähewad heinaküünide põletamised sagedaks. Minewa aastased nähtused kordawad endid.“ Teadupärast saab nimetatud telegrahwi talitus kroonu käest abiraha ja on pool-ametline asutus.

Tempelmarkide kustutamine. Mõned kameralkojad on kaupmeestele, kes tempelmarkidele templed peale lööwad, ilma et templisse kustutamise kupäewa juurde lisaksiwad, trahwisi peale pannud, sellepärast on tarwis, et kõik, kel tempelmarkidega tegemist, tempelmaksu seaduse 105. ja 118. paragrahwi tähele paneksiwad. Templi peale, mis kaupmehed mõne dokumendi peale panewad, tuleb tingimata see kuupäew kirjutada, mil dokument wälja on antud. Üleüldine reegel on järgmine: Margist tõmmatakse kriipsud läbi, nii et kriipsude otsad paberile ulatawad, kuna margi alumise jao peale kuupäew ja nimi kirjutatakse. Mitte-kaupmehe arwete ja kwiitungite juures, kui mark sinna kleebitakse, kuhu allkiri tuleb, on sellest küll, kui nimi margist läbi kirjutatakse.

Luba antud. Kudas „Düna Ztg.“ teatab, on juutidele, kes seda tõeks teha wõiwad, et nad mõnes Baltimaa linnas üle kahe aasta elanud on, luba antud, sinna jäädawalt elama jääda.

Kaubatarwitajate poe awamine. 5. sept. awati jälle Balti raudtee teenijate kaubatarwitajate ühisuse pood wakfalis.

Wäljamaa autäht. Prantsuse koloni ordu Mustatähe aumärki on Kõigekõrgemalt poolt Tallinna-Haapsalu ringkonna rahukohtunikule de Robertile wastu wõtta jatkanda lubatud.

Aukõrgendused. Aja wäljateenimise eest ülendatakse kollegia assessorist õuenõunikuks Nikolai gümnasiumi klassi ülewaataja J. Kornienko, — ja kollegia registratoriks — Tallinna 4-klassilise linnakooli õpetaja Solowjew.

e. m. **Eesti keele õpetuse asjus.** Katarina II linnakoolis ei ole Eesti keele õppimine weel alganud, sellepärast, et õpilaste seast liig wähe õpetuse tahtjaid leidub. Igas klassis on ainult mõni ainukene soowiawaldaja. Õpilased seletawad isekeskis, et Eesti keelt wõib ise kodu õppida. Seda tähele pannes, on kooli walitsus küsimuse arutuse alla wõtnud, kas üleüldse Eesti keele õppimist alustada, wõi mitte? See on lahti silmi eksimine, kui wanemad endi laste järelmõtlemata jutu järele teewad. Käesolewal ajal peaks igal wähegi asjatundjal inimesel tema emakeele küsimus selge olema.

Kuulu järele ei olla teises linnakoolis, Wene uul. lugu selle poolest sugugi parem. Ainult imestada wõib laste wanemate üle.

Uus weetee. Juba ammugi plaanitatakse Mustamerd kanaali läbi Baltimerega ühendada. Nüüd on wiimaks ometi selle nõu teokstegemine teedeministeriumis lõpulikult otsustatud ja eeltööd selleks wõetakse kohe käsile. Uue weetee pikkus saab ligi 2300 wersta olema. Düna ja Dnjepri jõgede ühendamiseks tuleb kõige esiti jõgede suud puhastada, sügawamaks teha. Uus weetee tuleb Riiast, Witebskist, Kiiewist ja Jekaterinoslawist läbi Mõlemate jõgede ühendamiseks tuleb 86 wersta pikkune kanaal Witebski ja Orscha wahele kaewata. Üleüldse läheb uus tee 75 miljoni rubla maksma.

Müürilehtede mahakiskumine. Müürilehtede purukkiskumine ja rahakäristamine on meil Tallinnas tuttaw nähtus. Pannakse õhtul müürilehed wälja, siis wõib julge olla, et nendest üle poolte 24 tunni pärast maha kistud on. Seda teewad muidugi ulakad poisikesed, kuid sagedasti waatawad ka wanemad inimesed seda rahulikult pealt, ilma et selle takistamiseks midagi teeks. Iseäranis kange häwituse alla langesiwad „Kaswataja Flachsmanni“ müürilehed. Kaarli kiriku ligidal nägin ma ka koolipoisja enne kooliminekut endid sellega lõbustawat. Selle peale waadates, kui suurt kahju selle läbi näituseks teater saab, peaksiwad kõik, kes müürilehtede lõhkumist nägema juhtuwad, seda nurjatust takistada püüdma.

Raudtee ei wastuta. Raudteeasjanduse nõukogu seletas, et raudteed streigi korral kauba hiljaksjäämise ja kadumise eest ei wastuta.

Ametlik ümberlükkamine. „Walgusele“ on Sindi paruni kohtisemise-loo asjus juba ametlikult poolt tühjaks tunnistamine tulnud, mis sõna sõnalt nii käib:

Aialehe „Walguse“ Toimetusele!

Trükiseaduse § 138 põhjal palun allpool järgnewad õiendust ära trükida:

„Aia lehes „Walgus“ ilmus wiimasel ajal kirja tükk, milles wägiwalla teost, mis Sindi mõisa omanikuga Baron Stael fon Holsteiniga olla tehtud räägitakse. Nimetatud täädus on täitsa wale. Palun ka teisa aealehta, milledes see täädus ilmus, minu õiendust ära trükida.

Neotine Pärnu Kreisi Ülem Л. Яневич[illegible].

№ 3502.

1. Sept. 1906 a.

Kas naftahallikas. Wäike-Rannawärawas pannakse praegu uusi weetorusid. Wanad torud on õige sügawas, peaaegu 12 jala sügawuses. Uue toru läbipanekul tuli selles sügawuses paekiwi korrast läbi raiuda. Kui töölised ükskord lõunalt tööle läksiwad, leidsiwad nad raiutud kiwi õõnestuse petroleumi sarnast wedelikku täis olema ja paekihi wahelt nõrgus weel juurde. Leitud wedelik, pisut segasem ja paksem, kui petroleum, põles lambis ka, ehk küll tumedamalt. Asi sünnitas kõmu. Arwati juba Tallinnas naftahallikas leitud olema. Wiimaks selgus aga, kahjuks, et selle koha peal waremalt petroleumi-ait seisnud, ja Tallinn jäi ilma naftahallikata.

S. **Kakelus joodikutega.** 5. septembri õhtul kogus Wäike-Tartu maanteel olewa kroonu wiinapoe ette 16-meheline salk, kes seal rahulikult aulisa peal wiina jooma hakkasiwad. Kui seal tunnil olew linnawaht nr. 40 neid keelama läks ja laiali minna käskis, andis üks joodikutest, nimega Kraanberg, linnawahile tugewa hoobi pähe. Lööja wõeti kinni.

Äkiline surm. Öösel wastu 5. septembrit, kella 2 ajal suri Saku jaama ülem Kurtsenbaum, umbes 60 a. wana, äkitselt ära. Õhtul oli ta täitsa terwe ja saatis kella 10,49. min. rongi jaamast wälja. Leinama jäi noor 26-aastane abikaasa.

Röömimine. Öösel wastu 31. augusti nõudsiwad Joa wallas, Sundja külas Kaasikowi elumaja ukse taga 5 tundmata meest sissetaskmist. Nad nimetasiwad endid salapolitseinikkudeks. Kui aga uks lahti tehti, tungisiwad nad tuppa ja laskisiwad mitu pauku rewolwrist, kõiki ära tappa ähwardades, kui neile kohe raha kätte ei anta. Hirmuga andis ka Kaasikowi wana ema 125 rubla raha nende kätte. Mõnda muud asja weel kaasa wõttes kadusiwad röömijad metsa.

S. **Röömimine.** 5. septembr. kella 5 ajal p. l. tungisiwad 4 tundmata meest Wiruwärawa ees tsirkuse ligidal Johannes Kranichi kallale. Üks nendest lõi Kranichile nii tugewa hoobi pähe, et see maha kukkus, teised kargasiwad kallale ja röömisiwad tema taskust hõbeuuri ära.

S. **Haawamine.** 5. septembri õhtul kella 9 ajal tungisiwad 3 tundmata meest Realkooli juures Gustaw Kraawi ja Mihkel Kippeli kallale, mille juures mõlemile 2 rasket noahaawa rindu löödi.

S. **Wargus.** 4. septembri öösel tungisiwad wargad Uue-Maailma uulitsal maja nr. 18 hoowi peale sisse, murdsiwad seal 3 kuuri uksed lahti ja wiisiwad sealt lambawillu, seepi ja sealiha ära. Peale selle tapsiwad nad weel 2 kana ja kuke ära ja wõtsiwad kaasa.

Warastatud hobuse wõttis II linnajao pristaw Jaama uulitsalt nr. 6 Jaan Einbaumi käest ära.

Telegrammid.

Peterburi telegrahwi agenturi poolt.

5. septembril.

Peterburist. Kõigekangema walwusekorra põhjal on ajaleht „Sowremennaja Shisn“ kinni pandud.

Peterburi poesellid on professional-ühisusesse ühinenud. Üleüldse on poesellide arw Peterburis 150 tuhat.

Jelisawetgradist. Röömijad, kes eila Spalsanski magasinisse tungisiwad ja selli haawasiwad, wiskasiwad pommi, mis muud midagi ei olnud, kui paberi sisse mässitud kürbis. Spaljanski tõstis kära, mis peale röömijad ära põgenesiwad.

Feodosiast. Aurulaewade sadamas anti Adamowi nimel kaks waati ära, 23 puuda rasked; waatide peal oli adreß: Batumi, kwiitungi ettenäitajale. Lahtitegemisel tuli awalikuks, et waatides 10 puuda — 70 pakki patronid, 3 puuda suitsuta püssirohtu ja 27 naela patronite kestasid oli. Saatja, Türgi alam, wõeti wangi.

Perviersist. Tööstuse-ettewõtjad otsustasiwad kõiki töölisi lahti lasta. Põhjuseks on kaks streiki, mis esiti kahes pesukojas algasiwad; selle juures tuliwad tööliste ja ettewõtjate wahel palga-asjas sekeldused ette. 20,000 töölist on nüüd ilma tööta.

Sofiast. Ajalehtede teatel wõtsiwad Bulgaria piiriwahid Gebritschewi küla lähedal kolm Türgi ohwitseri kinni, keda salakuulamises kahtlustatakse.

Reschtist (Persias). Mõned perslased asusiwad Inglise konsuli majasse ja nõudsiwad walitsuse omawoli wastu kaitset. Konsul toetab neid.

Schemahast. Kell kolm õhtu poole tunni lainetamise sarnast maawärisemist ja kahte maa-alust tõuget, mis põhjaõhtu poolt lõunahommiku poole liikus ja 10 minutit kestis.

Atkarskist. Kolesnikowa mõisa röömimise eest mõisteti wiis talupoega kaheks aastaks wangiroodu, kolm mõisteti 8 kuuks türmi, 18 mõisteti wabaks. 7 kaebtuse-alust on uurimise all 7 kuud wangis olnud.

Temir-han-schurast. Muhamedlaste küla ja Alam-Kosnitsa küla elanikkude wahel oli karjamaa pärast kokkupõrkamine. Sõjawägi kutsuti rahustamiseks kohale. On surnuid ja haawatuid.

Helsingist. Ametlik. Täna, maapäewa (erakorralise) koosistumisel luges kindral-kuberner Kõigekõrgema nimel Helsingi Keiserliku palee saalis maa asemikkudele järgmise Keisri Majesteedi Kõigekõrgema kõne ette:

„Soome rahwaasemikud! Teie olite erakorralisele maapäewale kutsutud, et põhjusseaduste ümbermuutmise projekti arutada, mis rahwaasemikkude walitsuse, trüki, koosolekute ja ühisuste õigustesse puutub, aga ka mõne teise seaduse muutmist, milledel küll mitte põhjusseaduse tähtsust ei ole, kuid mis siisgi riigi elu tähtsamaid külgesid puutub, nagu näituseks maapäewa saadikute walimiste kord. Nüüd, peale üheksa kuud kestwa töö, lõpetasite Teie oma ülesannet, ja Mina tunnistan rõõmuga, et teie oma tööse selle eduks tarwilist teadmist, rahu ja erapooletuit tõite; mõned seaduseprojektid, mida teie siin läbi waatasite, olen Mina juba kinnitanud, arwamisi, mida teie teiste seaduseprojektide arutamise juures awaldasite, panen Mina tähele. Tänan teid truualamliste tundmuste eest, mida teie selle istumise jooksul minu korda Minule awaldanud olete. Ma ei kahtle nende tõsidusés. Praegusele erakorralisele maapäewale tuli Soomemaal wiimast korda seisuste asemikkude kogu kokku, keda Isewalitsejad juba ammusest ajast saadik seaduseandlisest tööst osa wõtma on kutsunud: see kogu lõpetab nüüd oma tööd sellega, et ta uued maapäewa põhjuskirjad ja walimise-seadused wälja töötas, politikalisi walimise-õigusi ilma wahet tegemata kõikidele kodanikkudele osaks saada lastes, ilma seltskondlise seisukorra ehk muude tingimiste peale waatamata. Olgu need seadused kindlaks aluseks maa edaspidisel edenemisel õiguse ja kultura piirides.

Kahjuks on wiimasel ajal maa mõnes nurgas tööliste seas nende majanduslise ja õiguslise olukorra kohta rahulolematust märgata olnud. Loodan, et see meelte ärewus ja käärimine kaob, niipea kui rahwas oma soowide seaduslise arutamise kõige õigemaks teeks oma tarwituste täitmises leiab: walitsus omalt poolt hoolitseb seaduste ja korralduste edenemise eest, mis praeguse aja nõudmistega kokkukõlas oleks, ja ei jäta mitte abinõusid otsimata, mis töötawate ja warandusetа inimeste olukorda parandada püüawad. Mina loodan, et ligemas tulewikus wõimalik on maapäewa jaoks uuenduste eelplaanisid walmistada, mis põllutööliste ja wabrikutööliste olukorrasse puutub: praegusel ajal, kus seltskondlised ja riiklised muudatused rahwa elu kõige tähtsamaid külgesid puudutawad, on tungiwalt tarwis, et kõik heatahtlised inimesed eelolewast ülesannete otsustamisest, mida praegune elu päewakorrale on toonud, hoolega osa wõtaksiwad.

Soowin tõsiselt, et walitsuse ametnikkude ja erakodanikkude wahel heamõjuline wastastikune tegewus maad wõtaks.

Ühes teistega Soomemaa hea käekäigu eest palweid Kõigekõrgema poole saates, kuulutan Mina maapäewa lõpetatuks. „Nikolai.“

6. septembril.

Helsingist. 5. septembril **lasti sõjakohtu otsuse järele 17 Sweaborgi kindluse wäeosa alamwäelist maha. Teisetest kaebtusealustest mõisteti 11 wabaks ja 80 mitmesuguste ajajärkude peale sunnitööle ja wangiroodu.**

Riiast. Õhtul lasti aiatagast kahe linnawahi peale; üks sai raskesti haawata, teine kergesti.

Warsjawist. Morawski poes wõtsiwad sõjariistus röömijad seal olewa Lipinski firma arteltschiku käest 1759 rbl. ära ja põgenesiwad. Kolm sõjariistus isikut röömisiwad majaomaniku Laplinski korterist 2500 rubla ära.

Mohilewist. Gorki linna lähedal riisusiwad 30 näokatetes meest kõnniteede ülewaataja korterist ja komorist 7000 rubla ära. Mõned kahtlased isikud on kinni wõetud.

Moskwast. Moskwa-Kiewi-Woroneshi raudteel oli kaubarongide kokkupõrkamine. 10 wagunit läks puruks ja sai wiga. Mõned ilma piletita sõitjad saiwad haawata.

Peterburist. Hariduse minister on luba saanud kõrgema haridusega naisterahwaid poisslaste keskkoolide neljas alamas klassis õpetust anda lasta, mitte üksi uutes keeltes, nagu senini, waid kõigis õpeasjades.

Peterburist. Peterburi trükiasjade komitee anda ajalehe „Perelomi“ ja „St. Petersburger Zeitungi“ wastutajad-toimetajad 129. paragrahwi põhjal kohtuliku wastutamise alla.

Odessast. Basarnaja uul. tapsiwad kaks noortmeest wahi peal olewa linnawahi ära. Taga-ajamise suures tapsiwad nad weel kojamehe ära ja haawasiwad üht linnawahti. Üks laskjatest sai raskesti haawata; tuli awalikuks, et ta türmist ärapõgenenud politikawang Tarle oli; teine põgenes ära.

Peterburist. Sõjawäe arstiteaduse akademia üliõpilaste koosolekul tehti 206 häälega 97 wastu otsuseks akademiat awatuks lugeda.

Eila õhtul tungisiwad tundmata isikud kroonu wiinapoodide rahakorjaja kallale, kes Schlüsselburi prospekti mööda läks, ja wõtsiwad tema käest 55 rubla ning uuri ära ja põgenesiwad. Rahakorjajal on 3037 rubla, mis tal kaasas oli, alles.

Sedletsist. Wiimaste rahutuste ajal wangi wõetud 74 isikust juriüks ära, 9 lasti wabaks, 64 on weel wangis.

Kuld- ja hõbe-
uurisid, ketisid, kuld laulatusesõrmusid, kiwidega kuldsõrmusid, hõbepaberossitoosisid ja lusikaid müüb imeodawate hindadega
M Reismanni
uuridekauplus Riguliste uul. nr. 6
Aptegi wastas.

Eesti teater
„Estonias".

Reljap., 7. septembril 1906.

„Kaswataja Flachsmann."

Otto Ernst'i naljamäng 3-es waatuses.

Näitlejanna prl. Ida Põdrami esimene etteastumine.

Hakatus kell ½9 õhtul.

Piletite eelmüük Kraemanni ja Olbrei muusikariistade kaupluses.

Pühap., 10. sept. 1906.

Teist korda

„Päikese tõusul."

Seltskond.

Tallinna

Eesti Käsitööliste Awitamise selts.

I

Laup., 9. septembril.

Perekonna-õhtu.

(Ainult seltsiliikmetele ja nende perekondadele.)

Eeskawa:

Muusik. Estonia segakoori laul. Neiu Ella Grünbergi soololaul. Naljalaulud, kannab ette hr. P. Pinna. Kõne — õp. Kapp.

Näitemäng:

„Juubelipäew."

Direkt. P. Pinna juhatusel.

Hakatus kell 9 õhtul.

Seltsiliikmeid palutakse sisse astudes tingimata oma liikmekaardid ette näidata.

II.

Esmasp. 11 septembril.

Naisterahwas'e tööõhtu

näitemängi keskel, millest naisterahvaid suurel arwul osa wõtma tulla palutakse.

Kokkutulek kell 8 õhtul.

III.

Pühap., 17. sept., kell 10 hom.

seltsiliikmete erakorraline

peakoosolek.

Päewa'ord:

1. Käesolewa aasta abiraha summa suurendamine seepärast, et seltsi otstarbeks määratud summa — 2500 rbl. — seltsi liikmetele abiandmiste peale, arstiabi andmiseks ja matmise rahadeks juba kõik on wälja antud.
2. Läbirääkimine Tall. Eesti seltsi põhjuskirja ülendu üle.
3. Otsustamine ühe liikme üle abiandmise asjus.
4. Mitmesugused läbirääkimised seltsi asjus.

Seltskond.

St. Peterburi Eesti Käsitööliste Wastastikku Abiandmise Selts

awab

St. Pet. E. Kooli-Seltsi ruumides

(Коломенская 12, кв. 25)

hr. Otto Petersoni juhatusel wana inimestele

üleüldise

hariduse-kursused.

Õpeasjad: Wene keel. Saksa keel. rehkendus (2 ko da nädalas) ja tehnikaline joonistus (1 kord nädalas). Õpetus iga asja pealt pooleks aastaks 3 rubla. Õpetuse algus — septembri lõpul. Ülesandmised ja lähemad teated — Käsitööliste seltsis (Серпуховская 38) ehk hr. Otto Petersoni juures (Коломенская 12, кв. 25) igal äripäewal k. 8—9 õ.

Hambaarst M. Joelson,

Wiru uul. nr. 10, kr. 1.

Hammaste rawitsemine, plombeerimine, kunstlikud hambad kunstlise kullaga ja ilma selleta. Wäljatõmbamine ilma waluta. Waestele waluta ehk poole hinnaga. Kell 10—1, 3—9 p. l.

Dr. Ed. Soonets,

Tallinnas, Suurel (Wanal) turul nr. 17.

Minu kõnetunnid haigetele (silmise- ja lahkirhaigused) on nüüd jälle kella 10—12 e. l. ja k. 4-5 p. l. pühapäewadel kella 1—2 p. l.

Adwokat
Cand. jur.

Wold. Oldekop,

Kõnetunnid: 9—11 e. l., 6—7 p. l.

Wiru uul. nr. 16, k. 3.

Järwakandi wala walitsus,

Tallinnakreisis annab teada, et Perila

kooliõpetaja walimine

12. septembril s. a. saab olema; kohakoowijad, kellel tarwilikud tunnistused on, wõiwad sel ajal wolikogu ette ilmuda kaupa tegema. Endise kooliõpetaja palk oli 100 rubla ja heas korras olew koolimaja.

Wallawanem H. Bremer.
Kirjutaja H. Ratsnaas.

Rinnupandud ajakirja „Tapperi" kaa' tööliste poolt ilmub Peterburis 8. sept. piltidega ilustatud

„Kirwes."

Sisu: Uus näljutamise lugu (lõpp). Nus metsawennad on? Tööliste katekismus (lõpp). Ütlemised. Teatus „Tapperi" lugejatele. Minu rahwas. Wanemuise õnnistamine. „Pamjat Ajowa" mälestus e madruste puhkewat — ja palju muud. — Üksik nr. 6 kop., postiga koju saates 8 kop. Saada üksikult ja hulga kaupa kõigist kirjakauplusteft ehk. Tallinna asjaajaja hr. J. Freiberg „Sõnumete" talituses.

„Tiiu Talsie" ja „Tapperi" tellijatele saadetakse „Kirwes" hinnata koju kätte. 3287

Noor neiu,

kes gümnasiumi on lõpetanud, soowib

tundisi anda

ehk kirjalikku tööd. Adress ja tingimised palutakse s. l. tal. tähe „A." all ära anda. 3291

Õpetus
minu kudumisetöödes

algab 15. septembril. Et mitmed soowi on awaldanud õppima tulla, siis olen otsuseks teinud õppimise eest maksu üsna odawa määrata, 5 rbl. kuni 15 rublani, aja pikkuse järele. Õppimine ei kesta mitte üle kolme kuu; õpetatud saab järgmiste asjade walmistamine: eknakardinad, laudlinad, korsetid, trikood figeerod, kampsonid, westid, kuued, lastekleidid, sukad, kindad. Minu tööd on Tallinnas 1905. aastal äraneetud Eesti näitusel hõbe aurahaga kroonitud. Maalt õppijad saawad prii korteri. Rohket osawõtmist loodes aupaklikult

A. R. Beck.
Suure Tartu maanteel nr. 1.

Teadaandmine.

Tallinna tollimaja walitsus teatab, et 11. septembril s. a. kell 2 r. l. tollimalitsuse joos'emas Baltiski, wigastatud Norski l.-aw „Eunomia" ja tema inwentar enampakkumise teel ära müüdud ise.

Tollimaja walitsus ja sekretär.

Kasulik ostukoht,

kust kooltarwidusi kõige parema hinna eest müüakse, nagu: kõik kooliraamatuid, kihtsid, klabesi, tinti sulgu, krihwleid, tahwleid, pliiatsid kõige odawamast kuni kõige kallima hinnani, kirjutus- ja postpaberit suurel ja wäikel mõedul — mitmest wabrikust — iseäranis Riia, Tallinna ja Soome wabrikutest. Kõige paremat Riia kollast noha ja walget piruoppi. Praegu saadud pildiraamatusi mitmes laiuses. Postkaartisi mitmed sajad sortid wäikel ja suurel mõedul. Kaupmeestele ja kooliõpetajatele sünn's järele proowiba. Ajalehe „Säde" tellimise ja kuulutuste wastuwõtmine ja üksikute numbri'e müümise koht Wiljandis.

A. Reewits'a

raamatukauplus,

Tartu uul. nr 13, Romanowi m.

Korralikult sisse seatud kingsepa

tööari

kahe masina ja töörustadega on ma'anitu haiguse pärast müüa Rapla kiriku juures, suure maantee ääres. Seallsamas wõib ka korterit saada. Lähemat teatust annab kingsepmeister Gustawson Narwa maantee l nr. 18, Tallinnas. 3268

Mitmet seltsi wärsket

kohwi

olen otsekohe wäljamaalt saanud ja müüa odawa hinnaga puuda ja naela wiisil.

Th. Kaarmann

Jaani uul. ring'ouu kohtu kõrwal.

Kuld- ja hõbe-

uurisid, kettisid, kuld laulatusesõrmuseid, kullaga kuldsõrmuseid, hõbepaberossitoosid ja lusikaid müüb imeodawate hindadega M. Reitsmanni uuride kauplus Niguliste uul. nr. 6 Apteegi wastas.

Pood,

wäikse laudaga, jaab ära antud. Süfida s. l. tal. 32-5

Ostsitakse mööbliteega

wäikeft tuba.

Kirjad posti pääle „nr. 18" all.

Juba 12 kop. eest

wõib „Sädet" nädala peale (talituseft ise ära wiies) tellida.

Aupaklikult

„Säde" talitus.

Majandusteaduslise kirjatöö

„Warsuse kuritegewus"

on ilmunud.

Hind 10 kop.

Nooredmehed! Pange tähele!

Praegu ilmus trükist:

„Saladus,

kuidas neidude südameid ära wõita."

Neiud, õppige pealetungija teie plaanisi tundma, muidu wõib ka mõni nadikael teie kindluse ära wõtta. Pealadu J. Reewits'a kaupluses, Tartus

Jahiõigus

Koppelmanni mõisa piiridis on

wälja renditud

ja seal ilma rentniku kirjaliku lubata jahi peal käia

kõikidel keelatud.

Koppelmanni mõisawalitsus.

Will- ja kõiksugu sügise- ja laste

kübaraid

on saada wäga odawalt W. Tartu m. nr. 22. Juudi kiriku wastas; sinnasamasse tarwitatakse õpilasi.

Noored tütarlapsed

leiaw'd õmblemises ja juurdelõikamises head õpetust Ara uul. nr. 8, krt. 3

Haritud noor neiu soowib koolilastele odawalt

järelaitamise tundisi

anda. Adr.: Tatarski uul. nr. 3, krt. 6. Nääkina kella 3—5 e. l.

Müüakse leikmise jämedusega

põletispuu kasemets

Eestimaa kubermangus, 7 wersta Narwast ja 1 wersta raudtee jaamast eemal. Hind on metsas 1 r. 25 kop. süllа eest. Ostmise juures tuleb sisse maksta 3000 r.; lõpmatwe teha'f, kui kõik mets maha raiutud on. Lähemat teatust annab omanik Tallinnas, Nikolsku uul. nr. 4 kuni kell 12 e. l. I linnajao pristaw.

Woorimehe korter

on saada Willardi uul. nr 15

Soowitakse 2—3000 rublalist

maja osta.

Teatada S. Jahlentali uul. nr. 44, krt 2 3260

Wanem naisterahwas,

kes Peterburi wõi Moskwa sõitvab a tü arlast juhatab, saab tasu Lähemat Baltiski maant nr. 16, k. 7.

Noor tüdruk,

kes keeta mõistab, wõib kohta saada üksikteenijaks Wäike Roosikrantsi uul. nr. 4, krt. 6. 3290

Soowitakse

kojameest

ilma lasteta, Rohuaia uul. nr. 8.

Kaine ja korralik

noormees

soowib wiinadestilleerija kohta saada Wenemaale. Pakkumised tähtede „W. R." all selle lehe tal. ära anda 3284

Pool tõld

patenteeltegedega ja sharaban ühe ehk kahe hob. on äraleetimise pärast odawalt müüa Ringa uul. nr. 6 Blumberg. 3285

Pood

korteriga on wälja üürida Wäike Ameerika uul. nr 45.

Tapetisid

ilusate uute mustritega, kiitest Soome paberist, müüb

odawa hinnaga

M. Kunsikn

raamatukauplus Tallinnas.

Kulda, hõbedat

ja pruugitud kuld ja hõbe asjasid ostetakse kõrge hinna eest uurmakri juures, Narwa uul. nr. 5.

Aupaklikult

H. Unk.

Peterburis
wõtab „Säde"

tellimisi wastu J. Kaipas (адрес, Станц.) Смоленская ул. д. № 8, кв. 20.

Austatud „Säde" lugejaid,

kelle tellimise aeg 1. septembriga lõpeb, palume tellimise uuendamisega rutata, et lehe saatmisele wahet ei tuleks.

„Säde" maksab

1. septembrist aasta lõpuni: postiga 1 rbl. 80 kop. postita 1 „ 35 „

Iga laupäewasel numbril on piltidega ilustatud jutulisa hinnata kaasas.

Aupaklikult

„Säde" talitus.

Teadustame Pärnu

ja selle ümbruskonna lehe lugejatele, et „Säde" ju sellsamal päewal, kui Tallinnas, ka

Pärnus, A. Künga raamatukaupluses

müügile jõuab, ja lugejad leiawad „Sädemes" sellega kõige wärskemad päewauudised ja teatused.

Aupaklikult

„Säde" talitus.

M. A. Dubas'e
Warssawi saapakauplus

Tallinnas, Kuninga uul. nr. 6,

soowitab omast täieliku ladust meeste-, naisterahwa ja laste kingi ja saapaid, peale selle weel meesterahwa trikkpesu. Kõige paremateft wabrikutest. Slipsud, glasee kindad, sukad; sokid, sumadanid reisu- ja prowiantkorwid, reisu- ja kooli-rihmad ja keelikanidad jne.

„Kolumbia"

patent mittelibisewad galossid. Kõige wastupidawamad. Kuninga uulitsal nr. 6, Tallinnas.

??? Kes soowib ilusaid pilt'sid ???

see tulgu

Pikka uulitsale nr. 49,

A. Jurich & Co. päewapildi töökotta.

Sõs saab kõige paremate abinõudega heasti ja maitserikalt walmistatud.

Tarwitage kasulikku juhtumist.

Et kohalised elanikud meie juures nii armurikalt tööd tellimad, selle pärast anname igaühele, kes meie juures tosin pilt'sid tellib, suurenduse (igast tellijast eneseft) hinnata kaasa.

Aupaklikult päewapiltnik

A. Jurich & Co. Pikal uul. nr. 49.

Köie- ja ohjanööri,

emailleeritud keedunõusid ja igat seltsi ehituse tarbeasju soowitab odawa hinnaga

Paul Schifferi
terase- ja rauakauplus

Wanas Wiru wäraw nr. 10.

Ed. Risti
! ! saapakauplus ! !

Soowitab wabriku ja oma töötoas walmistatud saapaid, kingasid meeste- ja naisterahwastele ja lastele. Ameerika gummigalossid, saabastele ja galossidele oerd lakki, määret, wiksi, kreemi ja nöörisi. Maniskid, kraed, mansetid, lõuendisi ja paberist. Sukkisi, sokkisi, willaseid ja puuwillaseid; slipsisi, kõige odawamate hindadega. 261

Wäikesel Karja uul. nr. 3, Juuna uulitsa nurgal.

Tellimisi saabaste peale saab wastu wõetud.

A. Sakaria,

Suurel Karja uul. nr. 19. Tallinnas.

Kõige kasulikum

õmblusmasinate ostukoht.

Kuulake igaüks enne, kui masinat ostab, hinnad järele. Müün kõige paremate wabrikute õmblusmasinaid kõige odawamate hindadega.

Palume läbi lugeda!

Ainult 6 rbl. 95 kop. eest

saadetakse 14 järgmist asja wälja: 1) uur, mustast terasest, lahtine, ülestõmmatav mõtmeta, meeste- ehk naisterahwale, minuti peal proowitud, kuld ilustusega ja 6 aasta wastutamisega; 2) tore kett, naisterahwa tarwis pitt kaelakee; 3) ilus uuemat moodi ripats; 4) kuldsõrmus 56 proowiline, ehk wäriwilise kiwiga ehk heast nahast walmistatud sigaritoos; 5) wäljamaa nahast portmonee 5 wahega, kulla sanga, mehanikalise lukuga; 6) tellija nime tähtedega gummitempel; 7) klaas templiwärwiga; 8) Inglis terasest sulenuga; 9) seemisteri nahast uuritasku; 10) tore binokel piltidega, 11) mehanikalist taskupliiats; 12) patenteeritud taskn elektrilatern; 13) kokkupandawad taskukäärid ümbrikuga. 14) kokkupandaw harpeegli ja kammiga. Kõik need nimetatud asjad, mis üksikul müügil üle 20 rubla maksawad, saadame wälja 6 rbl. 95 kop. eest ühes pakkimise ja saatmisega, kohe peale tellimise kättesaamist järelmaksuga. Neile kes käsiraha, kes wõi postmarkides ära saadawad, trameeritakse monogramm uuri peale hinnata. Siberisse ja Asia Wenemaale arwatakse 40 kop. saatmise eest. Siberisse käsirahata ei saadeta. Tellimised saata: Товариществу „Часы", Варшава.

Esimene era hamba- ja suuhaiguste kliinik,

Wiru uul. nr. 7. Nicolai majas,

awatud terwe päew,

ka õõsel. Hamba- ja suuhaiguste rawitsemine, plombeerimine (kuld, hõbe, tsement ja portselan), waluta wäljatõmbamine. Kunstlikkude hammaste ja terwete osade walmistamine. Haigeid wõtawad wastu: asutuse liikmed, hambaarstid ja üks hamba-tehnika eriteadlane. Maksu, mis iseäranis odaw on, määratakse asutuse poolt kinnitatud taksi järele.

Teatame austatud kohapealsetele lugejatele, et „Säde" 1. septembrist peale iga päew

peale lõunat ilmub,

et sellega wõimalikuks teha austatud lugejatele ju iga õhtu sellesama päewa sündmusi ja uudiseid, niisama telegrammisi kiiremalt ringisi teatada. Lehe hind ja seisukorra eest kantakse kõige suuremat hoolt. Loodame selle muudatusega paljude soowisi täitnud olema.

Aupaklikult

„Säde" talitus.

Linnalugejatele

teatame, et „Säde" lehe peale ilmumist iga hommiku üksikult ja hulga wiisi toimetuse hindadega saada wõib:

Sihna	kauplusest	Narwa maant.
Tympsi	„	Uue Sadama uul.
Hanseni	„	Tatarski uulitsalt.
„Linda"	„	Liiwalaia uulitsalt.
M. Ott'i	„	Tartu maanteelt.
J. Tuisk'i	„	Uuel turul.
Kummel'i	„	
K. Kärt'i	„	S. Pärnu maant.
Turgan'i	„	
Enkelbergi	„	Baltiski maanteelt.
Jutal'i	„	Kopli uulitsalt.
Sikka	„	U. Kalamaja uul.

ja peale nende kohtade üksikult pea igas raamatu- ja wärsipoes keslinnas ja alewites.

Aupaklikult „Säde" talitus.

American Colonisation Company.

Amerika asumise selts.

Skandinawia ja Baltimaa elanikkude asutamine. 7.800,000 morgenit (s. o. 7.700,000 dessatini) maad. 1.400,000 morgenit (s. o. 1.380,000 dessatini) on asumiseks walmis. Sääsisegamini 7—8 dollarit akeri eest (2 akrit=1 dessatin), s. o. umbes 26—28 rbl. dessatini eest.

Araisõit: 1) Tallinnast Helsingi Simnea wõi Primulaga iga esmaspäew kell 5 p. l., iga neljapäew kell 10 hom. 2) iga teisipäewal Helsingist kell 9.20 min. hommikul Hango kaudu Lübecki, sealt Bremeni. 3) Bremenist iga neljapäew Ameerikasse.

Tähendus: Reisupileti hind on Hangost kõige ülespidamisega merel kuni Baltimoreni 92 rbl. Baltimorest Ameerika raudteega Illinoisi Chicagosse 27 rubla. Baltimorest Wiskonsini Cable linna 50 rubla. Ameerika raudteel on lapsed 5 aastani prii. 5—12 aastani pool hinda. Wäike kapital maaomandamiseks on soowitaw. Wiskonsinis 200 rubla. Illinoisis ja Dakotas 50 rubla. Reisijatele on Helsingis odawad korterid muretsetud. Piletid saab minu juurest.

Ligemaid teateid annab Gustav Keyl, Helsingis,

Pestra Rajen 16 I.

Wastuse jaoks mark juurde lisada.

Kaupluse suurendamine.

Kõik meeste- ja naisterahwad, kes walmistehtud riideid osta tahawad, annan nõu enne

Berlini magasin'i

Suure Karja uul. nr. 15

tulla, sest loodan, et iga aus ostja seda ise tõendada wõib, et minu uuesti walmistatud riiete tagawara ilma wõistluseta on. Minu kauplusеs on nüüd 2 jaoskonda.

1. jaoskond

meesterahwastele. Sealt leiate teie kõige peenemad ülikonnad, mustad kui ka karwalised, sügise ja wateeritud palitud, püksid jne.

2. jaoskond

naisterahwastele. Sübikesed ja pikad jakid, riidest, plüüsist ja ka ehk nahast jakid, hawelokid, keepid, rotundeed jne. Kõik on oma töötoas kõige uuemate Berlini ja Parisi moodide järele walmistatud.

Tellimised wõetakse wastu.

Iseäranis odawalt kõiki seltsi riideid soowitab

Berlini magasin.

A. Taub,

S. Karja uul. Pihlaka raamatukaupluse wastas nr. 15.

Kuulutus postikirjade üle,

mis 26. augustist kuni 2. sept. 1906 a. Tallinna posti- ja telegrahwi kontorist ära ei ole antud

Tagasi: 1 Норбергъ, 2 О. Заветть, 3 Julius Krause. Wäljamaalt tagasi. 4 Albert Stein, 5 N. Jaunien, 6 Josefi'e Mahigan. Ei ole kes leitud: 7 I. Краузе, 8 Наталія Шпиль, 9 Зин. Мих Купріяновой. 10 І Рятсепу, 11 Юлія Поммманъ, 12 Сакманнъ, 13 Сенія Гауловъ, 14 М. Григорьевой, 15 А. Шмитъ, 16 Т. Г. Камму, 17 Вильг Мальсону, 18 Март Оя, 19 А. П. Юргенсонъ, 20 Т. Милошевскому, 22 Куставу Керъ, 23 Меланій Край, 24 Марія Фил. Пихліосъ, 25 Гансу Вахе, 26 Юлія Лукъ, 27 Феод Евдокимову, 28 Лизъ Габерманъ, 29 Юганнесу Соансу 30 Алекс. Дерингу 31 Анете Карлукъ, 32 Кад Михайловой, 33 Минна Ритъ, 34 И. Егорову, 35 Леена Пеевиъ, 36 Вильгельмъ Катиулаю, 37 Би. Нельсо, 38 Ю. Таннеръ, 39 Петру Пуксманъ, 40 Югану Воокъ, 41 Марту Пригаль, 42 Мили Краусъ, 43 Ник. П. Ротвихъ, 44 М. Таммоъ, Ei ole ära saadetud: 45 Ю. Лисбергъ, 46 Фиксъ.

Igaühel kirja järel tulijal palutakse oma nime eesseisewa numbri järele kirja küsida, ühes nimetaja eest teisimat aega (mis ajast mis ajani) nimetades.

Wastutaja toimetaja ja wäljaandja H. Jürw. Trükitud M. Antje trükikojas Tallinnas.